

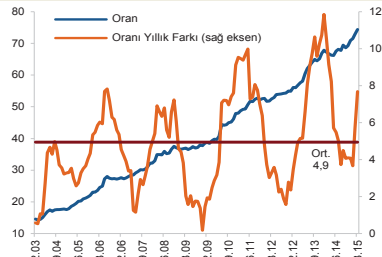
III. Finansal Kesim

Sıkı para politikası duruşunun ve alınan makroihtiyati önlemlerin etkisiyle kredi büyüme hızları makul düzeylerde seyretmektedir. Kredi büyümesinin makul düzeylerde olmasının yanı sıra ticari kredilerin tüketici kredilerine göre daha hızlı büyümesi dengeli büyümeyi desteklemektedir. Yakın dönemde artan kur oynaklığına ve devlet iç borçlanma senetlerinin getirilerine rağmen kredi faizleri yatay bir görünüm sergilemiştir. Bankaların takipteki alacaklar oranı yatay seyretmektedir. Sektörün mevcut sermaye tamponlarının yeterince güçlü olduğu değerlendirilmektedir.

Finansal piyasalardaki oynaklıklar, sektörün faiz ve kur riskine duyarlılıklarının incelenmesini gerektirmektedir. Faiz oranlarındaki artış kısa vadeli pasif yapısı nedeniyle sektörün net faiz gelirini olumsuz yönde etkilerken, menkul kıymet portföyünün değer kaybetmesine neden olmaktadır. Menkul kıymetlerin bilanço içindeki ağırlığının azalmış olması ve değişken faizli kıymetlerin varlığı sektörün maruz kalabileceği faiz riskini sınırlandırmaktadır. Bankaların mevcut net faiz marjları ve sermaye yeterlilik oranları ise faiz artışından kaynaklanabilecek olası zararları karşılayabilecek durumdadır. Ayrıca, bankacılık sektörünün yabancı para net pozisyonundaki açık düşük bir seviyede olduğu için kur şokları doğrudan bilanço kanalıyla bankacılık sektörü üzerinde bir baskı yaratmamaktadır.

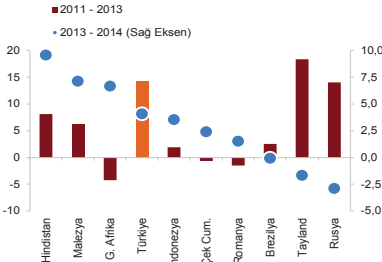
Bankacılık sektörünün likidite pozisyonu güçlü görünümünü sürdürmektedir. Bankalar, Basel III düzenlemelerine paralel olarak BDDK tarafından 2015 yılı başında yürürlüğe konulan yasal likidite karşılama oranlarını sağlamaktadır. Küresel belirsizliklere karşın dış borç temininde ve yenilemede sorun yaşamayan bankacılık sektörünün yurt dışı kaynaklı olası likidite şoklarına karşı yeterli tamponlara sahip olduğu görülmektedir. TCMB'nin zorunlu karşılık uygulamasında mevduat dışı YP kaynakların vadesini uzatmaya yönelik yaptığı değişikliğin de katkısıyla bankaların yurt dışı kaynakları içinde kısa vadelielerin payı azalmakta, ortalama borçlanma vadeleri uzamaktadır. TCMB tarafından TL zorunlu karşılıkların TL olarak tesis edilen kısmına çekirdek yükümlülükleri teşvik edecek şekilde faiz ödenmesi uygulaması başlatılmış olup, bankaların çekirdek fonlama kaynak kullanımını artırmaları finansal istikrar açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Grafik III.1.1
Kredilerin GSYİH'ye Oranı¹
(Nominal, Yüzde)



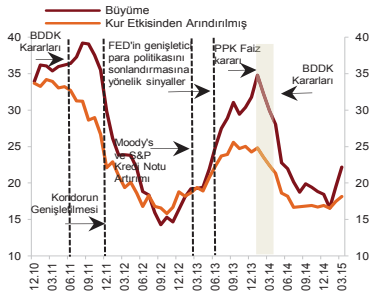
(1) 2015 yılı Ocak ve Şubat ayları için GSYİH projeksiyonu kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK

Grafik III.1.2
Kredi/GSYİH Fark Değişimi
(Puan, Yüzde)



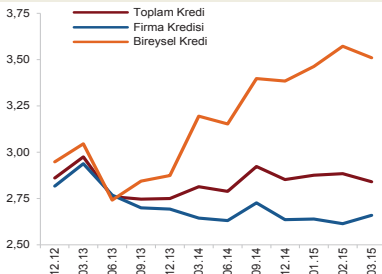
Kaynak: Türkiye verileri için TCMB, diğer ülke verileri için SNL Financial.

Grafik III.1.3
Kredi Yıllık Büyümesi¹
(Yüzde, TGA Hariç)



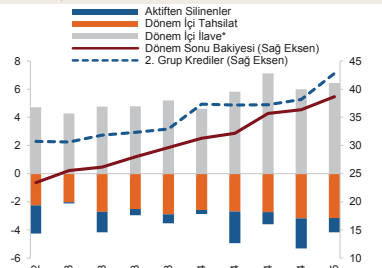
(1) Kur etkisinden arındırılmış kredilerde yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 Euro'dan oluşan sepet değeri kullanılmıştır. Döviz endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiştir.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.4
TGA Oranları
(Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.5
TGA Tutar Gelişmeleri ve Yakın İzlemedeki Krediler
(Akım, Milyar TL)



* Dönem İçi İlave + Gruplar Arası Hareket
Kaynak: TCMB, BDDK

III.1.Kredi Riski

TCMB'nin temkinli politika duruşu ve BDDK tarafından alınan makroihtiyati tedbirlerin etkisiyle kredilerin GSYİH'ye oranında gözlenen hızlı artış kontrol altına alınmış ve tarihsel ortalamasına yakınsamıştır. Kredilerdeki yavaşlama makroihtiyati tedbirlerin etkisiyle bireysel kredilerde daha belirgin olurken, ticari kredi büyüme hızındaki gerileme sınırlı düzeyde kalmıştır. 2015 yılı Nisan ayı itibarıyla kur etkisinden arındırılmış firma kredileri yıllık büyümesi yüzde 22,9 iken bireysel kredilerde büyüme oranı yüzde 11,1 ile sınırlı kalmıştır. Ekonomik faaliyetteki yavaşlamaya rağmen kredi/GSYİH oranındaki yıllık fark, kredi büyüme hızındaki ivme kaybı nedeniyle, 2014 yılı sonunda ortalama değer in altında gerçekleşirken, 2015 yılı Mart ayı itibarıyla tarihsel ortalamaların sınırlı miktarda üzerine çıkmıştır (Grafik III.1.1).

2011 ve 2013 yılları arasında yüksek kredi/GSYİH oranı artışıyla gelişmekte olan ülkelerden farklılaşan Türkiye'de, söz konusu oranın artış hızı 2014 yıl sonu itibarıyla diğer ülkelere benzer seviyelere gerilemiştir (Grafik III.1.2). Kur etkisinden arındırılmış kredi büyümesi 2014 yılı sonuna kadar düşüş eğilimini sürdürürken, 2015 yılı Mart ayında hem TL hem YP kredilerin katkısıyla sınırlı bir artış göstermiştir (Grafik III.1.3). TL kredilerdeki hafif yukarı yönlü harekette geçen yılın baz etkisi nedeniyle bireysel kredilerdeki artış etkili olmuştur.

Kredi büyüme hızındaki yavaşlamaya rağmen kredilerin TGA'ya dönüşüm oranı yatay bir seyir izlemektedir. Bireysel kredi TGA oranlarının firma kredisi TGA oranlarının üzerinde seyrettiği gözlenmektedir. Firma kredisi TGA'ları ise görece düşük seviyelerde seyretmektedir (Grafik III.1.4).

2014 yılı ikinci yarısından bu yana aktiften silinen sorunlu krediler 2015 yılı Mart ayı toplam TGA tutarının yüzde 10,4'ünü oluşturmaktadır. Söz konusu aktiflerin yüzde 69'u bilanço değerinin ortalama yüzde 13,6'sı karşılığında varlık yönetim şirketlerine satılmıştır.³ Aktiften silinen kredilere karşın, dönem içi ilavelerdeki artış yavaşlamakla birlikte TGA artışının da temel belirleyicisi olmuştur. Donuk alacağı dönüşme potansiyeli taşıyan ve canlı kredilerdeki risk birikimi için önemli bir göstergesi

3 Varlık yönetim şirketlerine satılan aktif bilgileri 2015 yılı Mart ayı itibarıyla.

olduğu değerlendirilen yakın izlemedeki (2. grup) kredilerde ise yukarı yönlü bir hareketlenme gözlenmektedir (Grafik III.1.5).

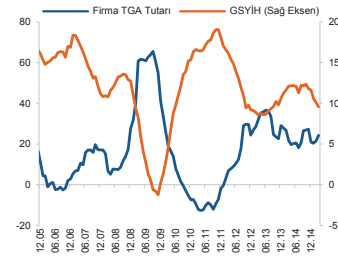
Firma kredi TGA oranlarında son dönemde gözlenen artışın büyük ölçüde iktisadi faaliyetlerdeki gelişmelerle ilişkili olduğu görülmektedir. Tarihsel olarak GSYİH gelişmeleri ile yakın bir ilişki sergileyen firma TGA oranları, 2014 yılı ikinci çeyreğinden itibaren zayıflayan büyüme performansının gecikmeli etkileri ile sınırlı bir artış göstermiştir (Grafik III.1.6).

Firma kredileri ölçek bazında incelendiğinde, son altı aylık dönemde hem KOBİ kredilerinin hem de büyük firma kredilerinin TGA oranlarının düşük düzeylerde seyrettiği gözlenmektedir (Grafik III.1.7). Tarihsel veriler, KOBİ kredileri TGA oranlarının stres dönemlerinde daha hızlı ve güçlü biçimde arttığına işaret etmektedir. Ancak, son dönemdeki ölçek bazında TGA ayrışmasının stres dönemlerinde kaydedilen düzeylerden daha düşük olduğu ve seviye olarak da KOBİ TGA oranının tarihsel ortalamasına yakın değerlerde seyrettiği görülmektedir.

Brüt TGA tutarı açısından yüksek paya sahip sektörler açılan kredilerdeki TGA gelişimi genel itibarıyla olumlu bir görünüm sergilemektedir. TGA oranının en yüksek olduğu "İnşaat, GYO ve Emlak Komisyonculuğu" sektörü TGA oranının 2014 yılı ikinci yarısındaki yatay seyrine karşın, Kasım ayından bu yana düşüş eğiliminde olması dikkat çekmektedir. Diğer yandan, "Tekstil, Konfeksiyon ve Dericilik", "Tarım ve Hayvancılık" ve "Gıda ve Meşrubat" sektörlerinin TGA oranında sınırlı bir düşüş gözlenirken, "Toptan ve Perakende Ticaret" sektöründe TGA oranı son aylarda genel olarak yatay seyretmiştir (Grafik III.1.8).

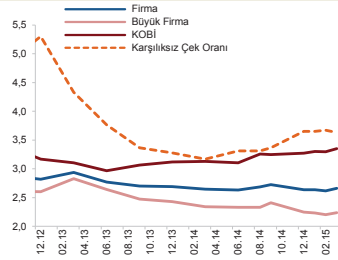
Raporun "Reel Sektör Gelişmeleri" bölümünde izah edildiği üzere bankaların kredi iştahında gerileme olduğuna dair bir işaret görülmektedir. Banka Kredileri Eğilim Anketi'nin 2015 yılının ilk çeyreğine ilişkin sonuçları, bankaların ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlamayı yakından takip etmekle birlikte firma kredilerinde standartları daha fazla sıkılaştırmadıklarını ima etmektedir (Grafik III.1.9). Diğer yandan, söz konusu anket bankaların YP krediler konusunda daha temkinli bir duruş sergilediklerini göstermektedir (Grafik III.1.10). YP kredilerdeki temkinli duruşun son dönemde TL'nin değerinde görülen dalgalanmalarla ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. TL kredi faiz farklarında son dönemde görülen aşağı yönlü hareket bankaların TL firma kredi

Grafik III.1.6
Firma TGA ve GSYİH Gelişmeleri
(Yıllık Yüzde Değişim)



Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.15)

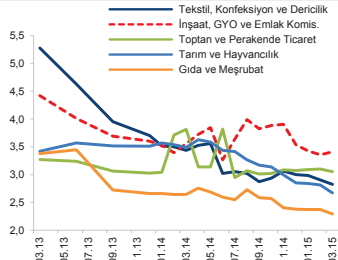
Grafik III.1.7
TGA ve Karşılıksız Çek Oranları
(Yüzde)



(1) Karşılıksız çek oranları, tutarlar üzerinden hesaplanmış olup, 3 aylık hareketli ortalama değerlerdir.

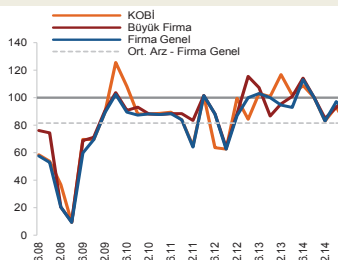
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.15)

Grafik III.1.8
TGA Oranının Seçilmiş Sektörler İtibarıyla Gelişimi
(Yüzde)



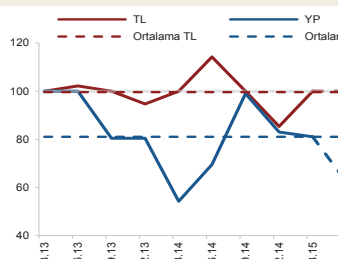
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.9
Firma Kredileri Standartları
(Yüzde)



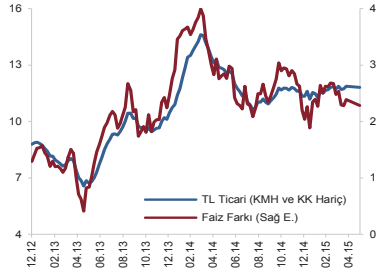
(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. Haziran ayı verileri tahminidir. 100'ün altı değerler sıkılaştırmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir. Kaynak: TCMB

Grafik III.1.10
TL ve YP Kredi Standartları
(Yüzde)

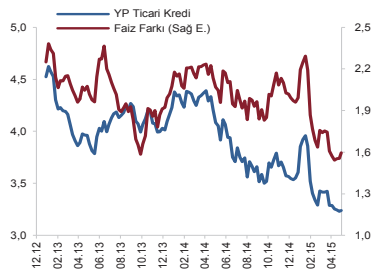


(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkılaştırmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir. Haziran ayı verileri tahminidir. Kaynak: TCMB

Grafik III.1.11

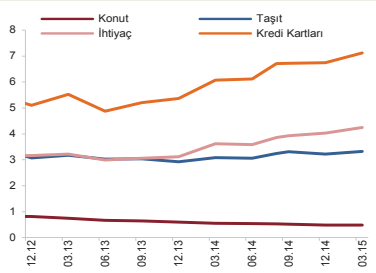
TL Ticari Kredi Faiz Farkları¹
(Akım Veri, 4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)(1) İlgili hafta kullandırılan sıfır faizli krediler hariç tutulmuştur.
Kaynak: TCMB (Son Veri: 30.04.15)

Grafik III.1.12

YP Ticari Kredi Faiz Farkları
(Akım Veri, 4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 30.04.15)

Grafik III.1.13

Bireysel Krediler TGA Oranı
(Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK

Tablo III.1.1

Tahsil Gecikmiş Kredi Kartı ve Tüketici Kredisi Bulunan Gerçek Kişi Sayısı¹ (Bin)

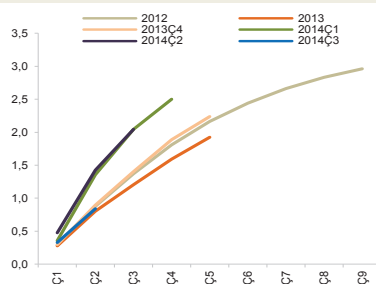
	12.12	12.13 ²	12.14	03.15
Bankalar	1.487	1.339	1.380	1.412
Varlık Yönetim Şirketleri	762	898	1.045	1.237
Finansman Şirketleri	8	10	10	10
Toplam²	1.949	2.001	2.149	2.332

(1) Her bir mali kuruluş grubu için birden fazla kredi kartı ve tüketici kredisi borcu olanlar tek kişi olarak dikkate alınmıştır. Tahsiye olunacak alacaklarda Eylül 2013 döneminden itibaren firma bazında bildirimler için 20 TL'lik asgari bildirim limiti getirilmiş olup, 20 TL'nin altındaki tutular hesaplamaya dahil edilmemiştir.

(2) Aynı kişinin farklı finansal kuruluşlarda donuklaşmış kredi kartı ve tüketici kredisi borcu olması nedeniyle, kuruluşlar itibarıyla yer alan verilerin toplamı ile toplam satırdaki veri farklılık göstermektedir.

Kaynak: TCMB ve Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi

Grafik III.1.14

İhtiyaç Kredisi TGA Oranı Yaşlandırma Analizi
(Yüzde)

Kaynak: TCMB

standartlarını sıkılaştırmadıkları görüşünü destekler niteliktedir. YP ticari kredi faizi farklarında görülen aşağı yönlü eğilim ise Banka Kredileri Eğilim Anketi'nde işaret edilen temkinli duruşun fiyatlamada kendini göstermediğine işaret etmektedir (Grafik III.1.11 ve III.1.12).

Bireysel kredi kartı TGA oranında son dönemde görülen artış eğiliminde TGA tutarlarındaki artışın yanı sıra kredi kartı bakiye büyümesindeki gerilemenin de etkili olduğu değerlendirilmektedir. 2014 yılının son çeyreğinde gerçekleşen TGA satışlarının, teminatsız kredi TGA oranları üzerinde gerçekleşmesi beklenen olumsuz etkileri bir ölçüde sınırladığı değerlendirilmektedir. Teminatlı tüketici kredilerinde ise olumlu görünüm korunmaktadır. Taşit kredileri TGA oranları, taşit kredisi bakiyesindeki daralmaya karşın, gerileyen TGA tutarları sonucu yataya yakın seyretmektedir. Konut kredileri TGA oranlarında kredi büyümesindeki görece canlılığın etkisiyle kademeli düşüş sürmektedir (Grafik III.1.13).

Varlık yönetim şirketlerine tahsili gecikmiş kredi kartı ve tüketici kredisi borcu bulunan gerçek kişi sayısında bankalardan TGA satın alımlarının etkisiyle 2014 yılı üçüncü çeyreğine göre kayda değer bir artış görülürken, bankalara borcu bulunan gerçek kişi sayısı da sınırlı bir miktar artmıştır (Tablo III.1.1).

İhtiyaç kredisi TGA oranı artışının, 2014 yılının ilk iki çeyreğinde kullanılan ihtiyaç kredilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Kredinin ilk kullanıldığı dönem esas alınarak yapılan yaşlandırma analizi, 2013 yılı ihtiyaç kredisi TGA performansının 2012 yılının geneline göre daha iyi olduğunu göstermektedir. Performansın 2013 yılı son çeyreği ile bozulmaya başladığı, özellikle de 2014 yılı birinci ve ikinci çeyreğine ait TGA oranlarının geçmiş yıllar değerlerinin üzerinde gerçekleştiği görülmüştür (Grafik III.1.14).

İhtiyaç kredisi TGA oranlarında tarihsel olarak en önemli artışın kredi kullanımını takip eden ikinci çeyrekte gerçekleştiği görülmektedir. Özellikle 2014 yılının ilk yarısında kullanılan ihtiyaç kredilerindeki ikinci çeyrek TGA artışının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir (Grafik III.1.15). Ancak, 2014 yılı birinci çeyrek kullanımları için hesaplanan TGA oranlarına çeyreklik katkıların geçmiş yıllar ortalamalarına yakınsaması ve işsizlik

oranındaki artışın durmasına paralel olarak ihtiyaç kredisi TGA oranlarındaki artış trendinin sonlanabileceği düşünülmektedir.

Yaşlandırma analizi konut kredisi TGA oranlarındaki olumlu seyrin önümüzdeki dönemlerde de korunacağına işaret etmektedir. Konut kredisi TGA oranı, 2011 ve 2012 yıllarında kullanılan kredilerde görece yüksek seyretmiştir. 2013 yılında gerileyen TGA'ya dönüşüm hızı, 2014 yılında 2013 yılı TGA oranı seviyelerine yakın seyretmektedir (Grafik III.1.16).

Bankaların ihtiyaç kredisi standartlarında sıklık sürmektedir. Konut kredisi standartları tarihsel ortalamalara yakın seyrederken ihtiyaç kredisi standartlarında 2014 yılından itibaren izlenen sıkılaşma sürmektedir. 2015 yılının ikinci çeyreğinde ihtiyaç kredisi standartlarında kayda değer bir gevşeme, konut kredilerinde ise bir miktar sıkılaşma öngörülmektedir (Grafik III.1.17).

İhtiyaç kredisi faiz oranları son haftalarda yukarı yönlü hareketlenmiştir. İhtiyaç kredisi faiz farklarında da son iki aydaki aşağı yönlü trendin son haftada tersine döndüğü anlaşılmaktadır. Bankaların ihtiyaç kredisi kullanımındaki temkinli duruşlarını fiyatlamaya yansıtmaya başladıkları değerlendirilmektedir (Grafik III.1.18).

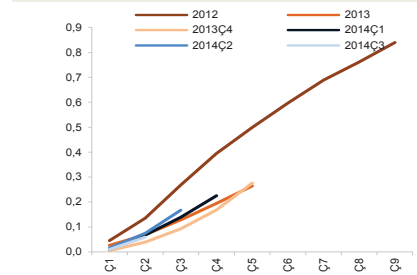
Konut kredisi faiz oranlarında 2014 yılının son çeyreğinden itibaren önemli bir değişim görülmezken, bu dönemde faiz farkları önce gerilemiş, sonrasında ise yataylaşma eğilimine girmiştir (Grafik III.1.19).

Grafik III.1.15
İhtiyaç Kredisi TGA Oranı - Çeyreklik Katkılar
(Yüzde)



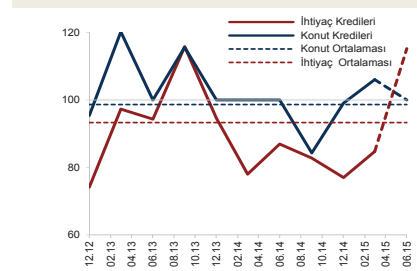
Kaynak: TCMB

Grafik III.1.16
Konut Kredisi TGA Oranı Yaşlandırma Analizi
(Yüzde)



Kaynak: TCMB

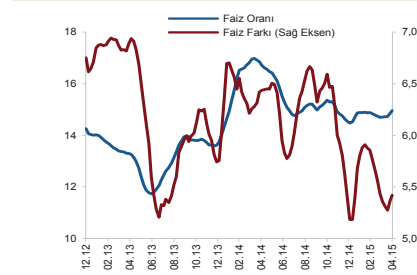
Grafik III.1.17
İhtiyaç ve Konut Kredi Standartları¹



(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkılaşmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir. 2015 yılı Haziran ayı verileri ankette yer alan tahminlerdir. Kesik çizgiler 2009'dan bugüne ortalamayı gösterir.

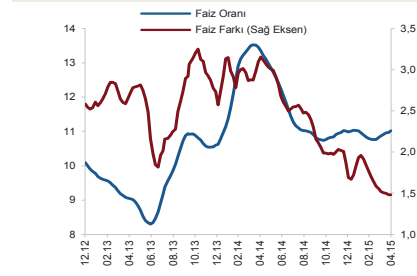
Kaynak: TCMB

Grafik III.1.18
İhtiyaç Kredisi Faiz Oranları ve Faiz Farkları
(Akm Veri, 4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)



Kaynak: TCMB (Son Veri: 30.04.15)

Grafik III.1.19
Konut Kredisi Faiz Oranları ve Faiz Farkları
(Akm Veri, 4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)



Kaynak: TCMB (Son Veri: 30.04.15)

Kutu
III.1.1

Firma Tahsili Gecikmiş ve Yakın İzlemedeki YP Kredilerin Gelişimi

2013 yılından itibaren TL'nin rezerv paralar karşısında değeri önemli dalgalanmalar kaydetmiştir. Firma yükümlülüklerini ve borçlanma giderlerini olumsuz etkileyebilecek bu durumun kredi kalitesine etkilerini tespit etmek önem arz etmektedir. Zira, reel sektör firmalarının döviz açık pozisyonlarının finansal istikrar açısından izlenmesi gerekmektedir.

Bu kutuda, banka bilanço verileri kullanılarak firma YP kredilerinin tahsili gecikmiş alacaklara (TGA) dönüşüm oranındaki gelişmeler incelenmektedir (Bkz. Özel konu IV.1'de firma kur riski, firma bilançolarıyla incelenmektedir).

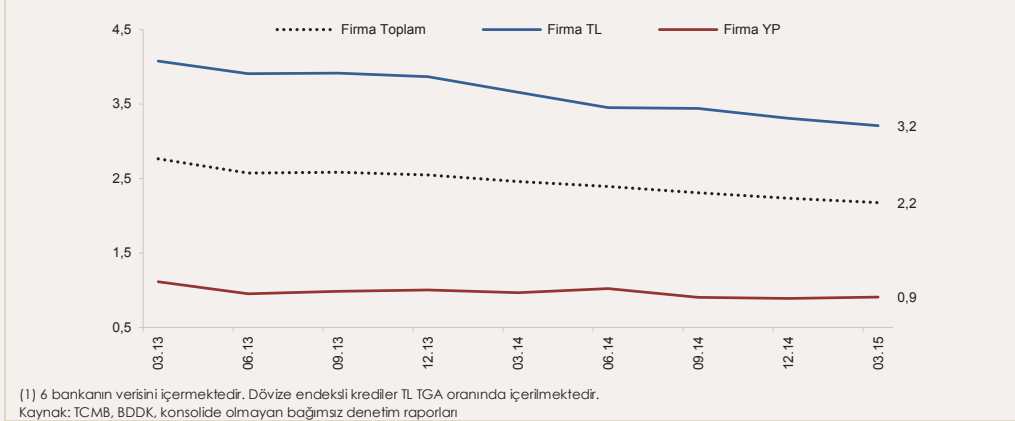
İlgili mevzuatın YP kredilerden kaynaklanan TGA tutarlarının TL TGA'lar içerisinde izlenmesine imkân tanınması ve bankaların da çoğunlukla bu imkânı kullanması nedeniyle, YP TGA gelişmeleri banka raporlamalarından elde edilememektedir. Ancak, söz konusu verilere bağımsız denetim raporlarından ulaşılabilmektedir. Bu kapsamda 2013 yılı ilk çeyreğinden 2015 yılı ilk çeyreğine kadar olan dönem için YP kredi açısından sektörün yaklaşık yüzde 66'sını oluşturan altı bankanın bağımsız denetim raporları kullanılarak YP TGA gelişimi incelenmiştir.

Veriler, YP firma TGA oranlarının ortalamada, TL firma TGA oranlarının oldukça altında değerler aldığı ve döviz kurlarında ciddi oynaklıkların gerçekleştiği dönemlerde TL firma TGA'ları ile olumsuz yönde ayrışma göstermediğini ortaya koymaktadır (Grafik III.1.1.1).

Grafik III.1.1.1

Firma TGA Oranları¹

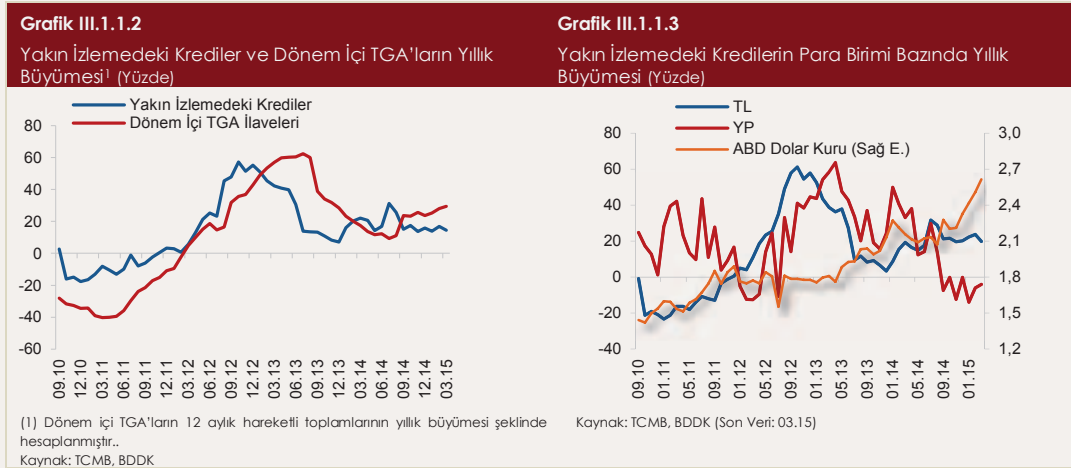
(3 aylık dönem sonları, Yüzde)



TGA olarak takip edilen kredilerden farklı olarak, yakın izleme olarak değerlendirilen grupta banka kredileri para birimi bazında takip edilebilmektedir. Hanehalkı ve firmalara kullanılan, halihazırda ödemesi 90 günden daha az gecikmiş yahut geri ödenmesi konusunda herhangi bir sorun olmayan ancak ödenme kapasitesinin gelecekte zayıflamasına ilişkin öngörülerin bulunduğu krediler "yakın izlemedeki krediler" olarak sınıflandırılmaktadır. Yakın izlemedeki kredilerin ödemesindeki gecikmenin 90 günü aşması veya tahsilinde sorun oluşacağına ilişkin kanaatlerin pekişmesi durumunda bu krediler sorunlu kredi (TGA) sınıfında izlenmektedir.

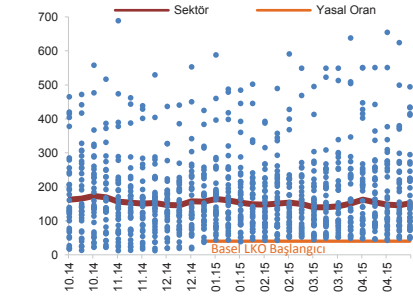
Bu itibarla, TL ve YP yakın izlemedeki firma kredilerinin, TGA gelişmeleri için öncü göstergesi olabileceği düşünülmektedir. Nitekim tarihsel olarak yakın izlemedeki toplam krediler ile dönem içi TGA ilavelerinin yıllık büyümeleri arasında gecikmeli bir ilişki olduğu görülmektedir (Grafik III.1.1.2).

Bu çerçevede, TL ve YP ayırımında yakın izlemedeki kredilerin yıllık büyüme oranları incelendiğinde, yakın izlemedeki TL ve YP kredilerin genelde birlikte hareket ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, TL'nin ABD doları karşısında dalgalı bir seyir izlediği 2013 yılı ikinci yarısını takip eden dönemde yakın izlemedeki YP kredilerin yıllık büyüme oranlarının aşağı yönlü hareket ettiği tespit edilmiştir (Grafik III.1.1.3).



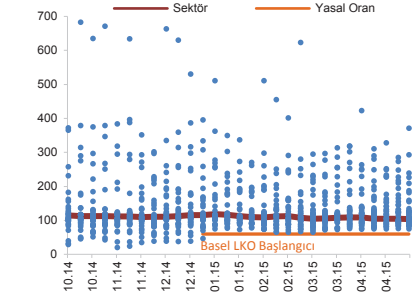
Özetle, YP kredi kalitesindeki gelişmeler TGA'ya düşen ve yakın izlemeye alınan kredi verileriyle incelendiğinde, YP kredilerin TGA'ya dönüşüm oranlarının ortalamada TL kredilerden daha düşük olduğu görülebilmekte olup, gerek TGA'daki mevcut eğilimler gerekse TGA'lara iyi bir öncü göstergesi olan yakın izlemeye alınan krediler YP kredilerde olumsuz bir eğilime işaret etmemektedir.

Grafik III.2.1
YP Likidite Karşılama Oranı^{1,2,3}
(Yüzde)



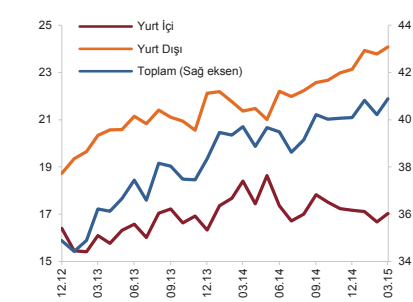
(1) Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir.
(2) Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır.
(3) Noktalar bankaları göstermektedir.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 30.04.15)

Grafik III.2.2
Toplam Likidite Karşılama Oranı^{1,2,3}
(Yüzde)



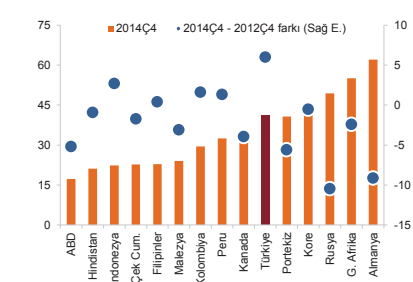
(1) Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir.
(2) Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır.
(3) Noktalar bankaları göstermektedir.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 30.04.15)

Grafik III.2.3
Mevduat Dışı Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı
(Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.2.4
Seçilmiş Ülkeler İtibarıyla Mevduat Dışı Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı ve Gelişim^{1,2}
(Yüzde, Yüzde Puan)



(1) G. Afrika, G. Kore ve Portekiz için 2014 yılı ikinci çeyrek, ABD ve Rusya için 2014 yılı üçüncü çeyrek, Türkiye için 2015 yılı Şubat ayı, diğer ülkeler için 2014 yılı son çeyrek verileri kullanılmıştır.
(2) FSI verilerinde mevduat olmayan müşteriler mevduatları kullanılmamıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK, IMF-FSI

III.2. Likidite Riski

Bankaların yasal likidite karşılama oranlarını sağladıkları görülmektedir. 30 gün süren önemli bir stres senaryosunda bankaların bilançolarındaki yüksek kaliteli varlık stokunun net nakit çıkışlarını ne ölçüde karşılayacağını gösteren likidite karşılama oranları (LKO), kalkınma ve yatırım bankaları haricindeki bankalar için 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren YP ve toplam için sırasıyla yüzde 40 ve yüzde 60 olarak uygulanmaya başlanmıştır. Haftalık olarak yapılan “konsolide olmayan” ve aylık olarak yapılan “konsolide” raporlamalar, bankaların kısa vadeli likidite şoklarına karşı dayanıklı yapılarını koruduğuna işaret etmektedir. Bankaların ROM kapsamında tuttukları döviz ve altın rezervlerinin ve zorunlu karşılıklarının yanı sıra son yıllarda bankaların bilançoları içinde ağırlığı azalsa da önemli bir yer tutmaya devam eden menkul kıymetler portföyü, sektörün likidite riskini sınırlandırmaktadır (Grafik III.2.1 ve III.2.2).

Bankalarda mevduat dışı kaynaklar 2014 yılı son çeyreği ve sonrasında artmaya devam ederken, bunların yabancı kaynaklar içindeki payı önemli bir değişim göstermemiştir. Mevduat dışı fonlamanın büyük bölümünü oluşturan yurt dışından temin edilen kaynakların TL karşılığı, kur etkisiyle artmaya devam ederken, kur etkisinden arındırılmış yurt dışı fonların toplam mevduat dışı kaynak artışına katkısı daha sınırlı kalmaktadır. Mevduat harici yurt dışı fonlamadaki artışın önemli bir kısmı bankalara borçlar, ihraçlar ve repodan sağlanan fonlardan kaynaklanmıştır. Yurt içi mevduat dışı kaynaklar önceki Rapor dönemine göre sınırlı ölçüde artarken, bu kalemin toplam yabancı kaynaklar içindeki payı bir miktar azalmıştır. Seçilmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında, 2012 ve 2014 yılları arasında bankacılık sektörü mevduat dışı fonlamasını en çok artıran ülke olan Türkiye'nin mevduat dışı kaynaklarının yabancı kaynaklara oranı da diğer ülkeler ortalamasının üzerindedir (Grafik III.2.3 ve III.2.4).

Çekirdek olmayan yükümlülüklerdeki artış, son yıllarda gelişmekte olan ülkelere gözlenen önemli bir eğilim olarak karşımıza çıkmaktadır. Çekirdek olmayan fonlama kaynakları bankalara finansman esnekliği gibi avantajlar sağlamasına karşın kısa vadeli ve istikrarlı olmayan yapısı nedeniyle bankaların piyasa geneline yayılan likidite şoklarına karşı hassasiyetini artırmaktadır.

Türk bankacılık sektörünün yurt dışı borçlanma imkânlarının elverişli olmasının da katkısıyla çekirdek olmayan yükümlülükler ile ilgili son yıllarda artış gösterdiği gözlenmektedir. Nitekim, sektörün çekirdek yükümlülük rasyosu olarak dikkate alınan mevduat ve özkaynakların kredilere oranı uzun bir süredir azalış yönünde bir eğilim sergilemektedir. Bankaların istikrarlı fonlama kaynakları ile dengeli bir büyüme patikası izlemeleri finansal istikrar açısından önem taşımaktadır. TCMB'nin 2014 yılının Ekim ayında duyurduğu çekirdek yükümlülükleri teşvik edecek şekilde tasarlanan, zorunlu karşılıkların TL olarak tesis edilen kısma faiz ödenmesine ilişkin kararın ardından bazı bankaların söz konusu rasyosunda artışlar görülmüştür; ancak henüz bu artışlar sektör rasyosunu değiştirecek büyüklükte olmamıştır (Grafik III.2.5 ve III.2.6).

Akademik literatürde veya küresel uygulamalarda standart bir tanımı olmamakla birlikte, mevduat ve özkaynakların kredilere oranı olarak hesaplanabilen çekirdek yükümlülük rasyosu, ülkelerin ekonomik yapısına ve finansal gelişmişliğine göre değişkenlik göstermektedir. Seçilmiş ülkeler incelendiğinde, ülkelerin önemli bir kısmında bahse konu oranın 2012-2014 yılları arasında azalış yönünde değişim sergilediği görülmektedir. Diğer taraftan, Türkiye'de söz konusu orandaki gerilemenin diğer ülkelerin üzerinde olduğu dikkat çekmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise son iki yılda oranın yükseliş yönünde bir patika izlediği takip edilmektedir (Grafik III.2.7).

2014 yılının ikinci yarısından itibaren kurve faiz oranlarındaki oynaklığın yeniden artması ile birlikte kısalan TL mevduatın ortalama vadesi, son aylarda bir miktar artmıştır. TL mevduatın önemli bir kısmı 1-3 ay arası vadede toplanmaya devam etmekle birlikte mudilerin vadesiz mevduata yöneliminin son aylarda arttığı görülmektedir. TL mevduatın aksine YP mevduat kompozisyonunda vadesiz mevduatın payının azaldığı ve vadesiz mevduattan vadeli mevduata geçiş olduğu izlenmektedir. Bu gelişmeye karşın, YP mevduatın ortalama vadesinde görülen azalışta, görece uzun olarak nitelendirilebilecek 3-6 ay arası vadeli mevduatın payındaki belirgin düşüş etkili olmuştur (Grafik III.2.8 ve III.2.9).

Bankalarca yurt dışı bankalardan temin edilen kaynakların ABD doları bazlı büyüme hızı zayıf bir seyir izlerken, kur ve

Grafik III.2.5

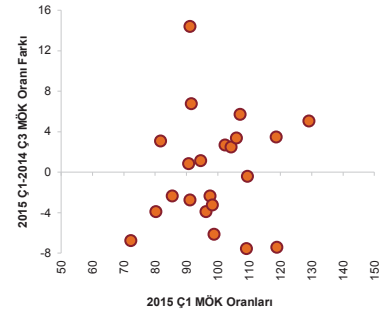
(Mevduat+Özkaynak)/Kredi Oranı^{1,2}

(Yüzde)



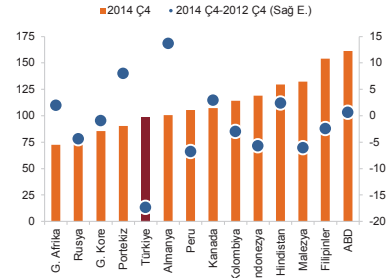
(1) Resmi mevduat hariçtir.
(2) Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.2.6

Bankalar İtibarıyla (Mevduat+Özkaynak)/Kredi Oranları ve Gelişimi^{1,2} (Yüzde, Yüzde Puan)

(1) Üç değerler dışında bırakılmıştır.
(2) Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.2.7

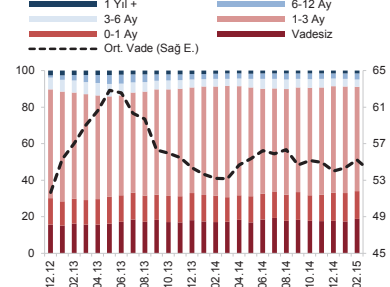
Seçilmiş Ülkeler İtibarıyla (Mevduat+Özkaynak)/Kredi Oranları ve Değişimi^{1,2} (Yüzde, Yüzde Puan)

(1) G. Afrika, G. Kore ve Portekiz için 2014 yılı ikinci çeyrek, ABD ve Rusya için 2014 yılı üçüncü çeyrek, Türkiye için 2015 yılı Mart ayı, diğer ülkeler için 2014 yılı son çeyrek verileri kullanılmıştır.
(2) FSI verilerinde mevduat olarak müşteri mevduatları kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK, IMF-FSI

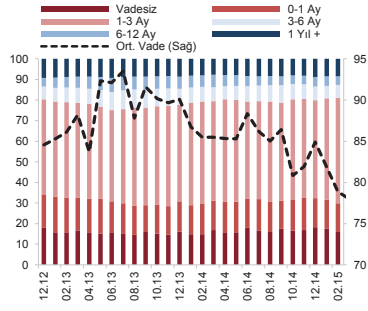
Grafik III.2.8

TL Mevduatın Vade Dağılımı¹ ve Ortalama Vadesi²

(Yüzde, Gün)

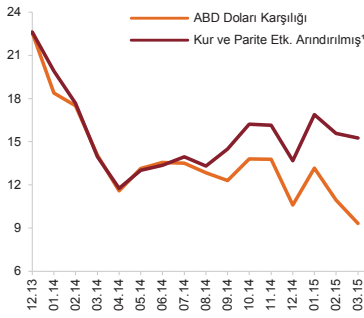


(1) Bankalar mevduatı ve kamusal maden depo hesapları hariç tutulmuştur.
(2) Katılım bankaları hariçtir.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.15)

Grafik III.2.9YP Mevduatın Vade Dağılımı¹ ve Ortalama Vadesi²
(Yüzde, Gün)

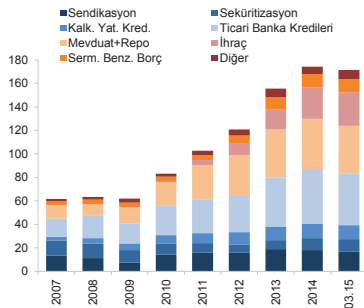
(1) Bankalar mevduatı ve kayımlı maden depo hesapları hariç tutulmuştur.
(2) Katılım bankaları hariçtir.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.15)

parite etkisinden arındırılmış büyümenin söz konusu dönemde daha güçlü olduğu dikkat çekmektedir (Grafik III.2.10). Son aylarda ABD dolarının değer kazanmasının ve euro/ABD doları paritesindeki düşüşün, bankacılık sektörünün dış borç tutarının ABD doları karşılığında azaltıcı bir etkisi olmaktadır. Uzun süredir artış eğiliminde olan dış borç tutarında 2015 yılının ilk çeyreğinde azalış meydana gelmiştir. Söz konusu dönemde sektörün kısa vadeli dış borcunu azalttığı, orta ve uzun vadeli kaynak teminine ise devam ettiği gözlenmiştir.

Grafik III.2.10Bankaların Yurt Dışı Yükümlülüklerinin Büyümesi
(Yıllık Yüzde Değişim)

(1) 2013 yılı Aralık ayı Euro/ABD Doları paritesi baz alınarak hesaplanmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK, SPK, KAP

Bankaların yurt dışından sağladığı fonlarda ticari banka kredileri ve ihraçlar ağırlığını korumaya devam etmektedir. Görece uzun vadeli olarak temin edilen seküritizasyon kredileri ve ihraçların payı 2014 yılı Eylül ayına göre artarken, repo, mevduat ve sendikasyon kredilerinin payı düşüş göstermiştir. Uzun bir süre azalış gösteren seküritizasyon kredileri 2013 yılı Haziran ayında 6 milyar ABD doları seviyesine kadar geriledikten sonra yükselmeye başlamış ve 2015 yılı Şubat ayında 11 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Diğer borçlanma kaynaklarından farklı olarak büyük bölümü euro cinsinden olan sendikasyon kredilerinin toplam dış borçlar içindeki payının düşüşünde euro/ABD doları paritesindeki gerileme de etkili olmuştur. Bununla birlikte, bankalar vadesi dolan sendikasyon kredilerini yüzde 100 ve üzerinde yenileyerek sendikasyon yoluyla kaynak teminine devam etmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda, bankaların sendikasyon ve seküritizasyon kredisi temininde herhangi bir sorun yaşamadığı değerlendirilmektedir. Bankaların yurt dışı banka ve benzeri kuruluşlarla yaptığı repo işlemleri ise 2015 yılının ilk çeyreğinde gerek tutar gerekse pay olarak azalış göstermiş, tutar azalışında kısa vadeli işlemlerdeki düşüş etkili olmuştur. Ayrıca, bankaların kısa vadeli repo işlemlerinin yanı sıra kısa vadeli ticari banka kredilerinin de azaldığı görülmüştür (Grafik III.2.11).

Grafik III.2.11Bankaların Yurt Dışı Yükümlülüklerinin Kompozisyonu
(Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, BDDK, SPK, KAP

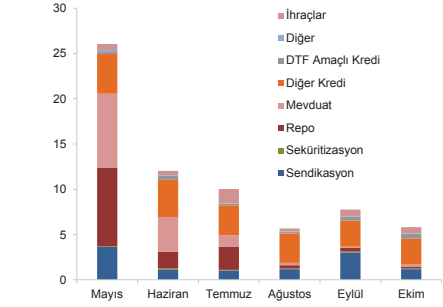
Küresel finansal piyasalardaki belirsizliklere karşın yurt dışından yeni kaynak temininde ve vadesi dolan borçlarını çevirmede sorun yaşamayan bankacılık sektörünün yurt dışı kaynaklı olası likidite şoklarına karşı yeterli tamponlara sahip olduğu görülmektedir. Sektörün önümüzdeki bir yıllık dönemde vadesi dolacak 96 milyar ABD doları civarında yurt dışı yükümlülüğü bulunmaktadır. Söz konusu yükümlülüklerin 24

milyar ABD dolarlık kısmı euro, 4,5 milyar ABD dolarlık kısmı ise TL cinsinden olup, euro ve TL borçlar söz konusu dış borcun yüzde 30'unu oluşturmaktadır. Kısa vadede çevrilmesi gereken yurt dışı kaynakların büyük bölümünü repo, mevduat ve diğer krediler oluşturmakta, sendikasyon kredilerinin vade tarihlerinin ise Mayıs ayında yoğunlaştığı görülmektedir (Grafik III.2.12).

Bankaların yurt dışı kaynaklarının yaklaşık yüzde 47'si kısa vadeli olup, 2015 yılı Mart ayı itibarıyla söz konusu oranda 2013 yıl sonuna göre 6,4 puanlık, 2014 yıl sonuna göre ise 4,3 puanlık düşüş gerçekleşmiştir. Söz konusu düşüşte, 3 ay - 1 yıl arası vadeli borçlanmaların payındaki azalışın daha etkili olduğu gözlenmektedir (Grafik III.2.13). Yurt dışından uzun vadeli kaynak temininde sorun yaşamayan bankaların 2014 yılında 3,8-3,9 yıl dolayında seyreden dış borçların ortalama vadesi 2015 yılının ilk çeyreğinde yaklaşık 4 yıla uzamıştır (Grafik III.2.14). Böylece, TCMB'nin zorunlu karşılık uygulamasında mevduat dışı YP kaynakların vadesini uzatmaya yönelik yaptığı değişikliğin de etkisiyle kısa vadeli borçlarının toplam içindeki payını azalttıkları görülmektedir (Grafik III.2.15). Önümüzdeki dönemde, söz konusu uygulama değişikliğinin bankaların yurt dışından temin ettiği fonların vadesi üzerindeki yukarı yönlü etkisini sürdüreceği öngörülmektedir. Bankaların yurt dışından sağladığı kaynaklar içerisinde kısa vadeli yükümlülüklerin payının azalmasının sektörün yurt dışı kaynaklı likidite şoklarına olan duyarlılığını azaltabileceği değerlendirilmektedir.

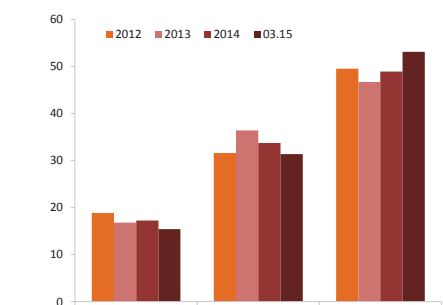
Bankaların yurt dışı borçlarını yenileme oranı 2014 yılı Temmuz ayından bu yana azalış göstererek 2015 yılı Mart ayında yüzde 101 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, kısa vadeli dış borçları yenileme oranı ise son ayda yüzde 96'ya kadar gerilemiştir. Toplam dış borç yenileme oranı yüzde 100'ün üzerinde seyrederken kısa vadeli dış borç yenileme oranının yüzde 100'ün altına gerilemesi, bankaların borçlarını çevirmede sıkıntı yaşamadığına ve kısa vadeli dış borçlanmalarını ise azaltmaya başladıklarına işaret etmektedir. Sektör genelinde, son dönemde vadesi dolan sendikasyon kredilerinin yenileme oranları da benzer şekilde yüzde 100'ün üzerinde gerçekleşmeye devam etmektedir. Yenilenen sendikasyon kredilerinin maliyetlerinde, banka bazlı değişiklik görülmekle birlikte 20 baz puana kadar bir iyileşme gözlenmektedir. Bankaların önümüzdeki dönemde

Grafik III.2.12
Bankaların Yurt Dışı Yükümlülüklerinin Yakın Dönem Ödeme Planı (Milyar ABD Doları)



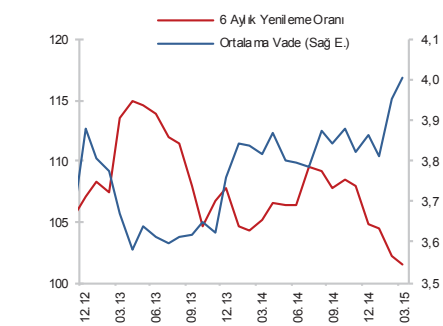
Kaynak: TCMB, BDDK, KAP, SPK (Son Veri: 30.04.15)

Grafik III.2.13
Bankaların Yurt Dışı Yükümlülüklerinin Vade Dağılımı (Yüzde Pay)



Kaynak: TCMB, BDDK, KAP, SPK

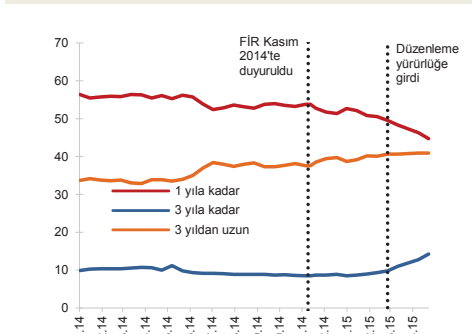
Grafik III.2.14
Bankaların Dış Borç Yenileme Oranı ve Ortalama Vadesi¹ (Yüzde, Yıl)



[1] Menkul kıymet ihraçları dahil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının 6 aylık hareketli toplamı üzerinden hesaplanmıştır.

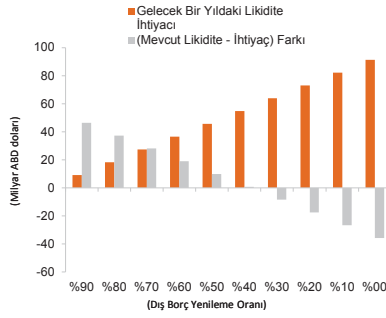
Kaynak: TCMB, BDDK, KAP, SPK

Grafik III.2.15
Mevduat/Katılım Fonu Dışı YP Yükümlülüklerinin Vade Dağılımı (Yüzde Pay)



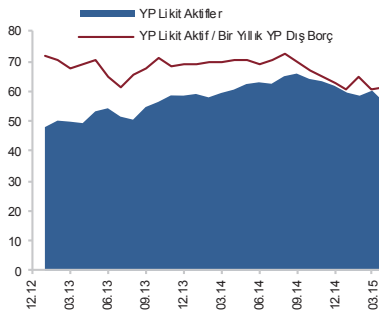
Kaynak: TCMB (Son Veri: 08.05.15)

Grafik III.2.16
Bankaların Dış Borç Yenileme Oranı Varsayımlarına Göre
YP Likidite İhtiyacı^{1,2} (Nisan 2015 itibarıyla)



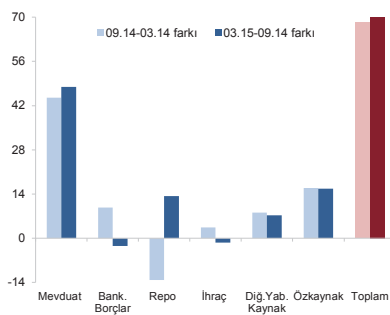
(1) Seçilmiş YP Likit Aktifler: Nakit+Yurt dışı bankalar (serbest)+ROM kapsamında tutulan zorunlu karşılıklar
(2) Likidite İhtiyacı: Kalan vadesi 1 yıla kadar olan YP dış borç x (1 - dış borç yenileme oranı)
Kaynak: TCMB, BDDK, KAP, SPK

Grafik III.2.17
Seçilmiş YP Likit Aktiflerin Bir Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP
Dış Borçlara Oranı¹ (Yüzde)



(1) Seçilmiş YP Likit Aktifler: Nakit+Yurt dışı bankalar (serbest)+ROM kapsamında tutulan zorunlu karşılıklar
Kaynak: TCMB, BDDK, KAP, SPK (Son Veri: 30.04.15)

Grafik III.2.18
Bankacılık Sektörünün TL Fonlama Kaynaklarının Dönemsel
Değişimi (Milyar TL)



Kaynak: TCMB, BDDK

de sendikasyon kredilerini yüksek oranlarda yenilemeye devam edecekleri öngörülmektedir (Grafik III.2.14).

ECB'nin varlık alım programına rağmen, Fed'in faiz artırım sürecine dair belirsizlikler ve küresel iktisadi faaliyetlerdeki zayıflamaya bağlı olarak önümüzdeki dönemde gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımlarında dalgalanma görülme olasılığı devam etmektedir. Bu nedenle bankaların kısa vadeli yurt dışı yükümlülüklerini karşılayacak yeterli tamponlara sahip olması likidite riskinin yönetilmesi açısından önemini korumaktadır. Bankaların YP likit aktiflerinin seviyesi, mevcut durumda yüzde 100'ün üzerinde seyreden dış borç yenileme oranının olası bir stres döneminde yüzde 39'a kadar düşmesi halinde dahi sorun yaşanmayacağına işaret etmektedir. Ayrıca, bankaların stres dönemlerinde fiyat oynaklıklarının artması nedeniyle likit aktifleri içinde hesaplamaya dahil edilmeyen yaklaşık 17 milyar TL karşılığı yabancı para serbest kamu borçlanma senedi portföyü de bulunmaktadır. Seçilmiş likit aktiflerin vadesi bir yıl içinde dolacak dış borçlara oranı, ROM kapsamında tutulan YP zorunlu karşılıklardaki düşüş ve vadesi bir yıl içinde dolacak dış borçlardaki yükselişin etkisiyle 2014 yılının Ağustos ayından 2015 yılı Ocak ayına kadar geçen sürede 11 puanlık düşüş göstermiştir. Son dönemde ise söz konusu oranın nispeten yatay hareket ettiği görülmektedir (Grafik III.2.16 ve III.2.17).

TL mevduat bankacılık sektörünün en önemli fonlama kaynağı olmaya devam etmektedir. Son aylarda kur oynaklığının artmasına bağlı olarak özellikle tüzel kişi mudilerin YP tercihinin öne çıkmasına karşın, TL mevduat tutarındaki yükseliş son altı aylık dönemde hızlanmıştır. TL mevduatın yanı sıra repo işlemlerinden sağlanan fonlarda da aynı dönemde artış görülürken, diğer TL fonlama kaynaklarında sınırlı da olsa düşüş yaşanmıştır. Söz konusu tutar değişimleri, TL fonlama kompozisyonunda diğer fonlama kalemlerinden TL mevduata geçiş olduğuna işaret etmektedir. İstikrarlı bir kaynak olarak kabul edilen mevduatın fonlama kaynakları içindeki öneminin artmaya devam etmesi Türk bankacılık sektörünün likidite riski görünümünü güçlendirmektedir. Bankaların alternatif bir kaynak olarak yönelindikleri TL menkul kıymet ihraçlarında ise son aylarda bir ivme kaybı olduğu görülmekte, bu ivme kaybına bağlı olarak TL ihraçların TL pasifler içindeki payı da gerilemektedir (Grafik III.2.18).

İhraç edilen borçlanma araçlarını ellerinde bulunduran yatırımcılar, likidite ihtiyacı oluşması durumunda ikincil piyasada söz konusu menkul kıymetlerini satabilmektedir. İkincil piyasadaki işlem hacmi artışı menkul kıymetler kaynaklı likidite riskini azaltıcı etkiye sahiptir. Son iki yıldır DİBS ikincil piyasasının derinliği azalmakta iken, özel sektör menkul kıymet piyasası ise nispeten derinleşmektedir. 2014 yılı Nisan ayından Eylül ayına kadar azalış gösteren özel sektör ikincil piyasa işlem hacimlerinin menkul kıymet ihraç stokuna oranı yakın dönemde son yıllardaki eğilimine paralel hareket etmiştir (Grafik III.2.19).

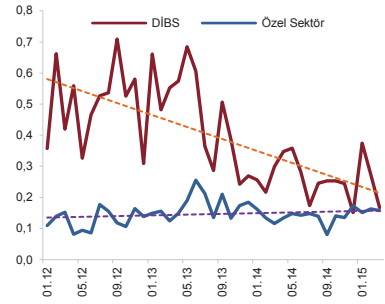
ROM kapsamında tesis edilen döviz tutarı 2014 yılı ortalarından bu yana azalmış, ancak ROM döviz imkân kullanımı özellikle 2014 sonlarından itibaren yeniden artmaya başlamıştır.

Bu gelişmede, yeni düzenlemelerle birlikte ROM'un üst dilimleri için katsayıların yükseltilirken alt dilimlerde indirilmesi belirleyici olurken, TL cinsinden tesis edilen zorunlu karşılıklara faiz ödenmesi ve yurt dışı muhabirlerle yıl sonu hesap mutabakatlarının sağlanması işlemleri de bankaların ROM kullanımı tercihlerinde etkili olmuştur. ROM imkânı kapsamında TCMB'de tutulan döviz ve altın rezervlerinin toplam tutarı 2015 yılı Nisan ayı itibarıyla 118 milyar TL civarında bulunmaktadır (Grafik III.2.20).

ROM kapsamındaki döviz ve altın rezervlerinin bankaların kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama oranı 2014 yılı ortalarından bu yana gerileyerek 2015 yılı Mart ayı sonu itibarıyla yüzde 16 olmuştur. Söz konusu düşüş, büyük ölçüde, ROK'larda yapılan değişiklik sonrasında bankaların ROM rezervlerinin azalmasından kaynaklanmıştır. Bankaların söz konusu rezervlerini sorunsuzca kullanabilmeleri için rezervlerdeki çözölmeyi TL likit varlıklarıyla ikame edebilmeleri gerekmektedir. Mevcut durumda, sektörün kesinti sonrası TL serbest DİBS portföyü, ROM yoluyla karşılanan TL zorunlu karşılıkların tamamını karşılayacak seviyededir (Grafik III.2.21). Ayrıca, bankaların TCMB'den bir hafta vadeli olarak alabilecekleri toplam 21,6 milyar ABD doları tutarında döviz depo limitleri bulunmakta olup, TCMB Nisan ayında küresel faiz oranlarındaki gelişmeler doğrultusunda döviz depo faiz oranlarında 50 baz puan indirime gitmiştir.

Grafik III.2.19

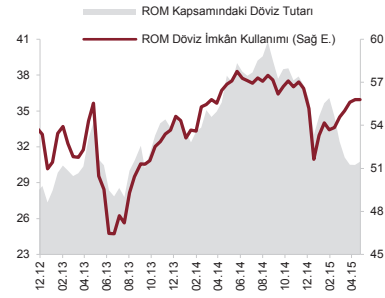
İkincil Piyasa Menkul Kıymet İhraçları Ortalama Hacimlerinin¹ Stok Menkul Kıymet İhraçlarına Oranının Gelişimi (Yüzde)



(1)BİST Kesin Alım Satım Pazarı Özel Sektör Menkul Kıymet İhraçları Kamu için, işlem gören tahviller baz alınarak hesaplanmıştır. Kaynak: TCMB, BİST, KAP, SPK (Son Veri: 31.03.15)

Grafik III.2.20

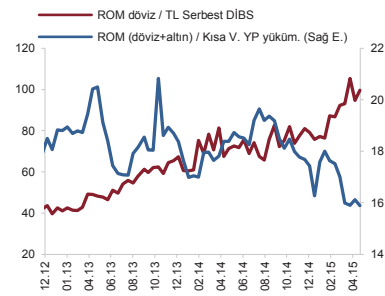
ROM Kapsamında Tesis Edilen Döviz Tutarı ve ROM Döviz İmkân Kullanımı (Milyar ABD doları, Yüzde)



Kaynak: TCMB (Son Veri: 24.04.15)

Grafik III.2.21

Döviz Rezervinin Kısa Vadeli YP Yükümlülükleri¹ ve ROM Rezervinin Serbest DİBS'lere Oranlarının Gelişimi (Yüzde)



(1) ROM kapsamında tesis edilen döviz ile bankacılık sektörü bilanço içi 12 aya kadar vadeli YP yükümlülükler karşılanmıştır. Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 24.04.15)

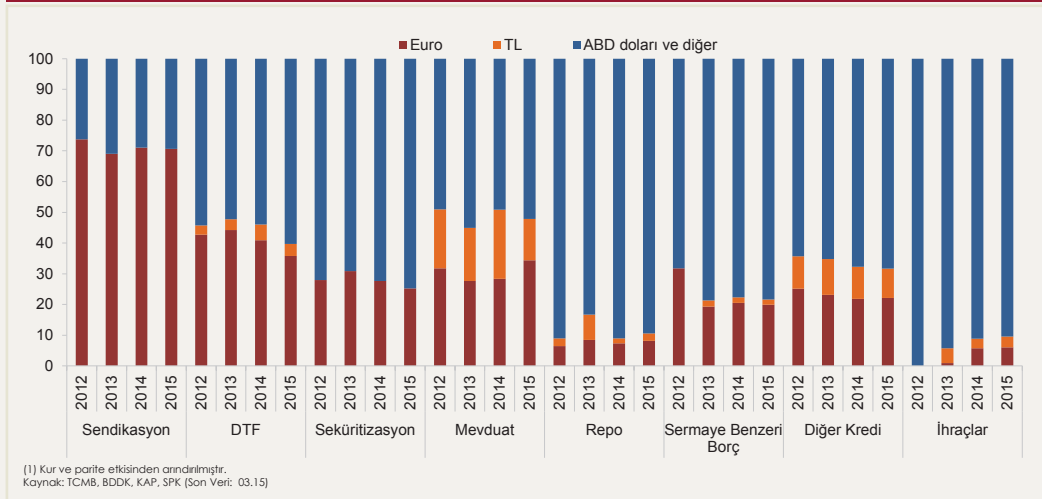
Kutu
III.2.1

Döviz Cinsleri İtibarıyla Finansman Gelişimi

FED'in faiz artırımına ilişkin atacağı adımlar, dolar likiditesi ve borçlanma maliyetleri üzerindeki olası etkileri sebebiyle yakından takip edilmektedir. Öte yandan 2014 yılı ortasından bu yana ECB'nin genişletici para politikaları nedeniyle euro likiditesi bollaşırken euro cinsinden borçlanma maliyetleri de önemli ölçüde gerilemiştir. Bu bağlamda, ECB'nin genişletici politikalarının ne ölçüde Fed politikalarının etkilerini telafi edebileceği önemli bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kutu Fed ve ECB'nin para politikalarındaki farklılaşmanın bankacılık sistemimiz üzerindeki yansımalarını incelemektedir.

Bankacılık sektörü, iç tasarrufların yetersizliği ve yurt dışı kaynakların daha uygun maliyetli olmasına bağlı olarak yurt dışından önemli miktarda kaynak sağlamaktadır. Söz konusu kaynakların 2015 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 67'si ABD doları, yüzde 25'i euro, yüzde 6'sı TL, geri kalan kısmı ise diğer para cinsleri olarak temin edilmektedir. Euro cinsinden borçlanmalar ile ABD doları borçlanmaların ortalama vadeleri birbirine yakın olup, 3 ile 5 yıl arasında dalgalanmaktadır. Borçlanma türleri ayrımında bakıldığında da sendikasyon kredileri haricinde ağırlıklı olarak ABD dolarının kullanıldığı görülmektedir. Repo işlemlerinde ve ihraçlarda euro borçlanmanın diğer finansman türlerine nazaran payının çok düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte euro cinsinden ihraçların payı 2013 yıl sonuna göre artış sergilemiştir. Ayrıca, 2013 yıl sonuna göre DTF amaçlı krediler içinde euronun payı gerilerken diğer borçlanma türlerinde kayda değer bir değişim olmamıştır (Grafik III.2.1.1).

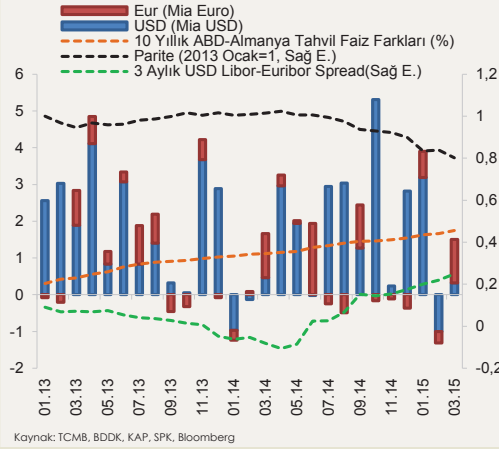
Grafik III.2.1.1

Dış Borç Türlerinin Para Cinsi Dağılımının Gelişimi
(Yüzde Pay)

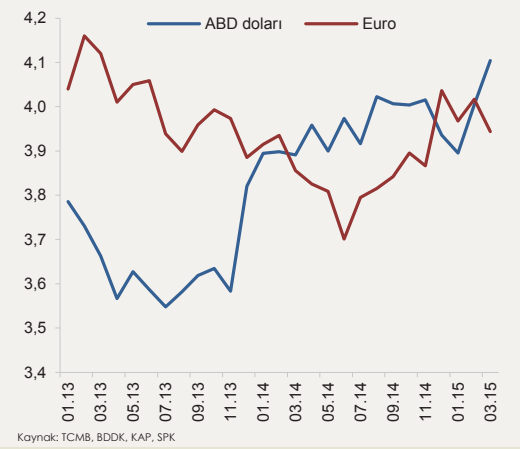
2014 yılının Mayıs ayından itibaren USD Libor-Euribor farkı açılmaya ve euro, ABD doları karşısında değer kaybetmeye başlamıştır. Bu tarihten 2015 yılı ilk çeyreği sonuna kadar, bankaların euro cinsinden sağladığı kaynaklar 3,3 milyar euro yükselişle yüzde 11 artarken, USD cinsinden kaynaklar 18,1 milyar USD yükselişle yüzde 17 büyümeye göstermiştir (Grafik III.2.1.2 ve III.2.1.3). ECB'nin genişletici politikalarına ve euro borçlanma maliyetindeki düşüşe karşın bankaların euro borçlanmalarının çok güçlü olmadığı görülmektedir. Öte yandan, euro cinsinden borçların ortalama vadesinin görece borçlanma maliyetlerinin gerilemeye başladığı 2014 yılının ikinci yarısına kadar azalırken bu tarihten itibaren tekrar artması dikkat çekicidir.

Grafik III.2.1.2

Euro ve ABD Doları Dış Borçların Aylık Tutar Değişimleri ile Parite ve Faiz Gelişmeleri

**Grafik III.2.1.3**

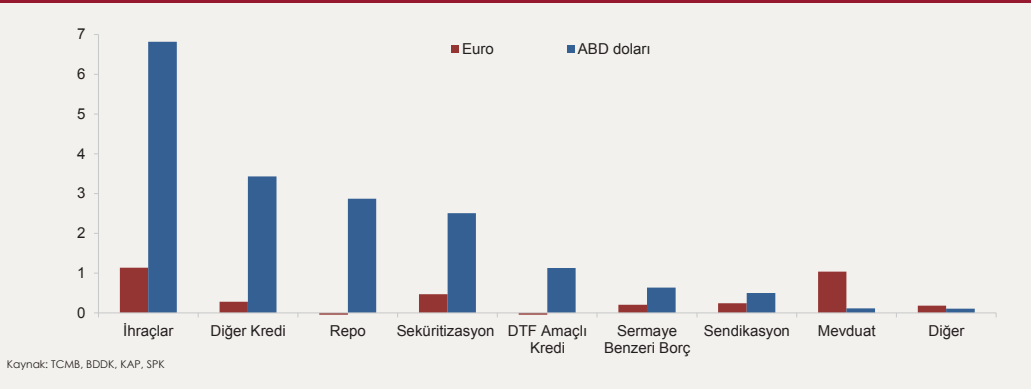
Euro ve ABD Doları Dış Borçların Ortalama Vade Gelişimi (Yıl)



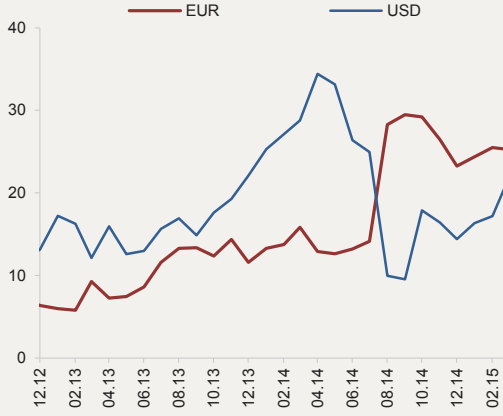
Bankaların 2014 yılı Mayıs ayına göre euro cinsi dış borç stoklarını ağırlıklı olarak ihraç, mevduat ve seküritizasyon yoluyla bir miktar artırdıkları görülmektedir. Buna karşın, bankaların menkul kıymet ihraçlarında, seküritizasyon kredilerinde, iki taraflı sözleşmelere dayanan diğer kredilerde, teminatlı olarak yapılan repo işlemlerinde ve DTF amaçlı kredilerde ABD doları cinsinden borçlanmayı tercih ettikleri ve euro cinsi borçlanmaya kaymadıkları gözlenmektedir (Grafik III.2.1.4).

Grafik III.2.1.4

2015 Ç1-2014 Mayıs Döneminde Borçlanma Türlerindeki Değişim (Milyar euro, Milyar ABD doları)



Bankaların, maliyetlerdeki düşüğe rağmen dış borçlanmada euroya yönelmemeleri, varlık ve yükümlülük tarafındaki gelişmelerden de kaynaklanabilecektir. Zira, bilanço yapısı değişmezken dış borçlanmada euroya yönelim bankaların çapraz döviz pozisyon açığı almaları anlamına gelebilecektir. Nitekim, yurt dışı euro borçlanmada önemli bir değişiklik olmamasına rağmen bilanço içi euro açık pozisyonun 2014 ortalarında artarak daha yüksek bir seviyede kaldığı gözlenmektedir (Grafik III.2.1.5). Euro cinsinden faizlerin düşmeye başladığı 2014 Mayıs ayından, 2015 Mart ayına kadar olan dönemde banka bilançolarında ABD doları ve euro cinsinden varlık ve yükümlülüklerdeki değişimlere bakıldığında ABD doları cinsi mevduat tutarındaki düşüğe karşın euro cinsi mevduat tutarının büyüdüğü ve toplamdaki payının arttığı görülmektedir. Varlık tarafında ise euro cinsinden krediler ABD doları cinsinden olanlarla kıyasla daha çok artmıştır. Öte yandan, önemli bir kısmı ROM kapsamında tutulan dövizden oluşan diğer varlıkların euro cinsinden olan kısmındaki azalış tutarı kredilerdeki artışa yakın gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, yurt dışı borçlar haricindeki diğer kalemlerde meydana gelen değişiklikler halihazırda bilanço içi euro açık pozisyonu artırıcı yönde olmuştur.

Grafik III.2.1.5Euro-ABD Doları Bilanço İçi Açık Pozisyon
(Milyar euro, Milyar ABD doları)

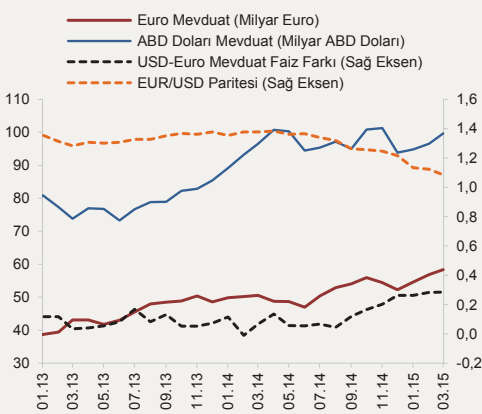
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.15)

Tablo III.2.1.1Euro-ABD Doları Bilanço İçi Kalemlerin Tutar Değişimi
(2014 Mayıs -2015 Mart, Milyar euro- Milyar ABD doları)

Varlık		Yükümlülük	
Δ EUR Kredi	+9,6	Δ EUR Mevduat	+9,7
Δ USD Kredi	+8,0	Δ USD Mevduat	-0,7
Δ EUR MDC	+0,2	Δ EUR Yurt Dışı Borçlar	+3,3
Δ USD MDC	+4,0	Δ USD Yurt Dışı Borçlar	+18,1
Δ EUR Diğer	-9,2	Δ EUR Diğer	+0,3
Δ USD Diğer	+15,8	Δ USD Diğer	-1,1
Δ EUR Toplam	+0,6	Δ EUR Toplam	+13,3
Δ USD Toplam	+27,7	Δ USD Toplam	+16,3

Kaynak: TCMB, BDDK

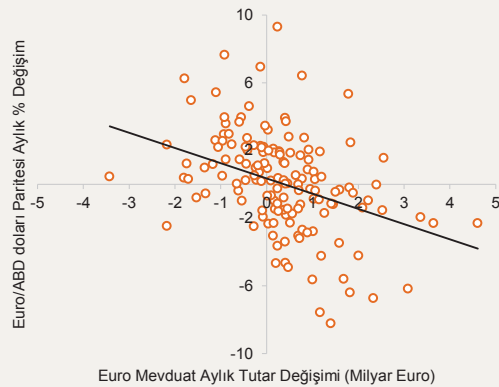
Mudilerin, ABD dolarının sağladığı faiz avantajı ve eurodaki değer kaybı eğilimine rağmen euro mevduata yönelimlerinin azalmaması dikkat çekicidir (Grafik III.2.1.6). Mudilerin son dönemde TL mevduata alternatif olarak tercih ettikleri para takası işlemlerine bakıldığında, euro cinsi mevduat artışının ancak yüzde 10'luk bir kısmının söz konusu işlemlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Euro mevduata devam eden ilginin temelde mudilerin çapraz kur hareketleri konusunda beklentileri ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Son yıllarda kur hareketlerinden faydalanmak isteyen mudilerin kâr sağlamak güdüsüyle kur hareketlerine ters pozisyon aldığı; TL değerlendirildiğinde YP mevduata karşıt durumda da tersi mevduata geçtiği bilinmektedir. Aynı motivasyonun euro, dolar mevduat tercihinde de etkili olmuş olması muhtemeldir. Nitekim 2003 yılının başından itibaren euro/ABD doları paritesinin aylık artış oranı ile euro mevduat tutarı aylık artışı birlikte incelendiğinde, negatif eğimli bir ilişki karşımıza çıkmaktadır (Grafik III.2.1.7).

Grafik III.2.1.6Euro ve ABD Doları Mevduat ile Parite ve Faiz Gelişmeleri
(Milyar)

Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.2.1.7

Euro Mevduat Aylık Tutar Değişimi ve EUR/ABD doları Paritesi Aylık Değişimi İlişkisi (Milyar, Yüzde)



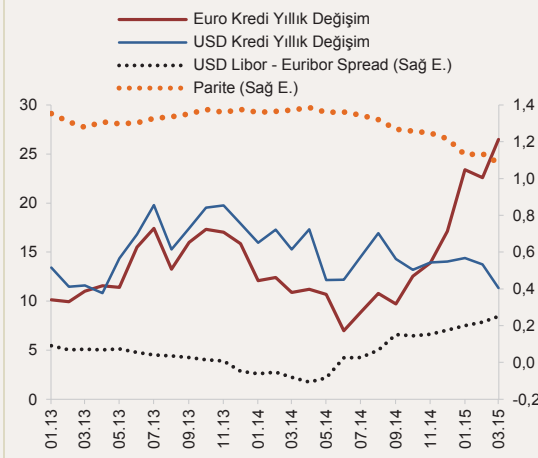
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.15)

4 Para takası işlemlerine yönelik detaylı bir açıklama için bakınız Finansal İstikrar Raporu 18. Sayı, Kutu I.1.1: Yurt İçi Yerleşik Gerçek Kişilerin Para Takası İşlemlerinin YP Tasarruf Mevduatına Etkisi.

Bankalardan farklı olarak firmaların hızla euro cinsi kredilere kaydıkları görülmektedir. 2014 yılı ortasında USD Libor-Euribor makasındaki açılmayı takiben euro cinsinden kredilerin büyüme hızı artarken, ABD doları cinsinden kredilerin büyüme hızı sınırlı bir gerileme göstermektedir (Grafik III.2.1.8). Yurt dışı ticarete para birimi bazındaki gelişmelerin firma kredi tercihlerini etkileyecek yönde değişmediği dikkate alındığında, bu gelişmenin büyük ölçüde görece borçlanma maliyetlerindeki gelişmelerden kaynaklandığı ileri sürülebilir (Grafik III.2.1.9). Bu noktada, firmaların borçlanma maliyetlerindeki avantaj nedeniyle üstlendikleri çapraz kur riskinin yakından takip edilmesi gereği not edilmelidir.

Grafik III.2.1.8

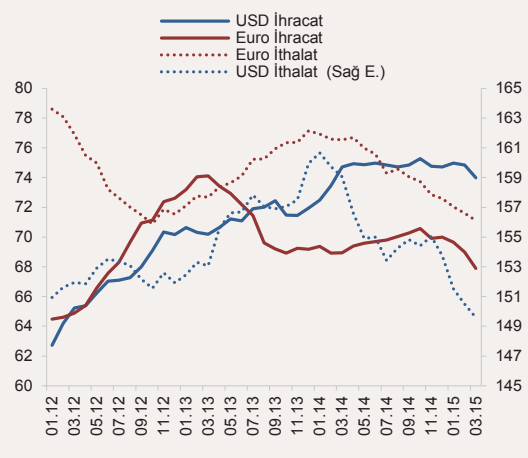
Euro ve ABD Doları Kredi ile Parite ve Faiz Gelişmeleri¹
(Yıllık Yüzdde Değişim)



(1) Euro ve USD'ye endeksli krediler dahil edilmiştir. Kredilerin değişimi euro ve ABD doları cinsinden tutarları üzerinden yapılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK, Bloomberg (Son Veri: 31.03.15)

Grafik III.2.1.9

Döviz Cinsine Göre Dış Ticaret Yıllık Gelişimi
(Milyar ABD doları)



Kaynak: TÜİK

Özetle, FED ve ECB tarafından uygulanan para politikaları sonucu euro borçlanma maliyetlerinde ortaya çıkan görece avantajın bankaların yurt dışı borçlanmaları üzerinde henüz etki etmediği görülmektedir. Bu durum büyük ölçüde bilançonun diğer varlık ve yükümlülük kalemlerinde oluşan değişikliklerden kaynaklanmıştır. TCMB'nin ROM kapsamında sadece ABD doları kabul etmesi de bu çerçevede etkili olmuştur. Ancak, bu uygulamanın etkilerinin tamamlandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde firma kredilerinde gözlenen euroya yönelim eğiliminin devam etmesi durumunda banka borçlanmalarının da bir miktar euroya kayması beklenebilecektir.

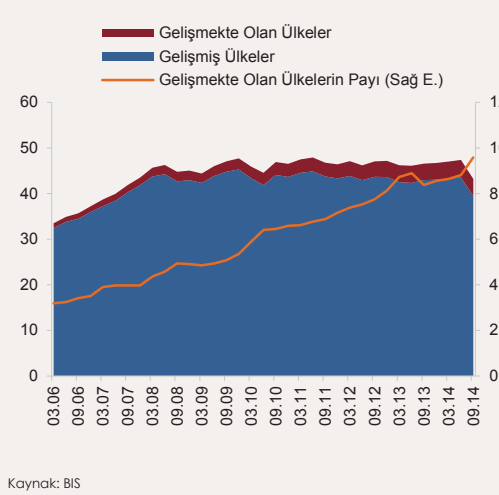
Kutu
III.2.2

Menkul Kıymet İhraç Piyasasındaki Gelişmeler

Gelişmekte olan ülkelerde özel sektörün menkul kıymet ihracı yoluyla borçlanmasında uzun bir süredir artış gözlenmektedir (Grafik III.2.2.1). Menkul kıymet ihraçları bu kuruluşlar için görece uzun vadeli alternatif bir teminatsız fon sağlama olanağı yaratmaktadır. Yatırımcıların bu kıymetlere artan ilgisi gelişmekte olan ülkelerdeki finansal piyasaların gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Öte yandan, bu enstrümanlara yapılan yatırımların artan bir şekilde portföy yönetim şirketlerinden gelmesinin, ihraççı kurumları stres zamanlarında daha oynak fonlama koşullarına maruz bırakabileceğine dikkat çekildiği görülmektedir.⁵ Bu kutuda, Türkiye bankacılık sektörü tarafından yapılan ve son yıllarda toplam fonlama içerisinde ağırlığı artan menkul kıymet ihraçlarına ilişkin detaylı bilgi verilmektedir.

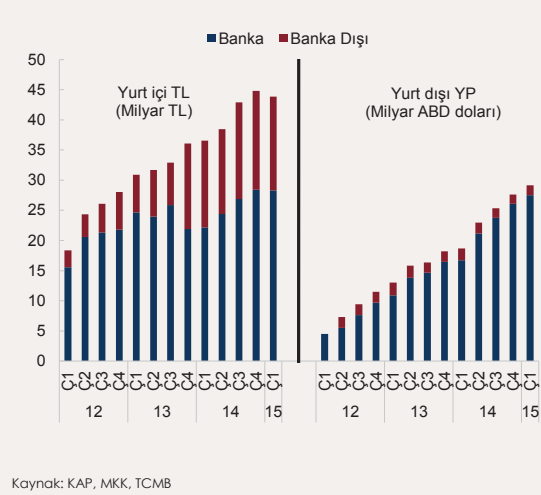
Ülkemizde, özel sektör kıymet ihraçları ağırlıklı olarak bankalar tarafından yapılmaktadır. Banka dışı kesim tarafından yapılan menkul kıymet ihraçları sınırlı miktarda olup, bankacılık kesimi tarafından yapılan TL ihraçları özel sektör TL ihraçlarının yüzde 65'ini oluşturmaktadır. Yurt dışında YP cinsi yapılan ihraçlarda ise bu oran daha yüksektir (Grafik III.2.2.2). Menkul kıymet ihraçlarının bankacılık sektörünün fonlamasına katkısı son yıllarda artmış olup, bankacılık sektörü tarafından yapılan menkul kıymet ihraçları 2010 yılı ikinci yarısından sonra ivmelenecek toplam kaynakların yüzde 5,2'sine ulaşmıştır (Grafik III.2.2.3).

Grafik III.2.2.1

Banka ve Banka Dışı Kesim İhraçlarının Küresel Gelişimi
(Trilyon Dolar, Yüzde)

Grafik III.2.2.2

Türkiye'de Banka ve Banka Dışı Kesim İhraçlarının Gelişimi

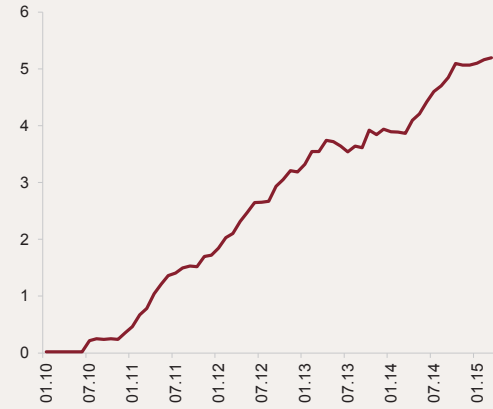


Bankacılık sektörü tarafından yapılan ihraçların çoğu yurt dışına YP cinsinden yapılmakta olup, az bir kısmı yurt içi piyasalara yapılmaktadır (Grafik III.2.2.4).

5 IMF Küresel Finansal İstikrar Raporu, Nisan 2015, BIS Quarterly Review, "Asset Managers in Emerging Market Economies", Eylül 2014.

Grafik III.2.2.3

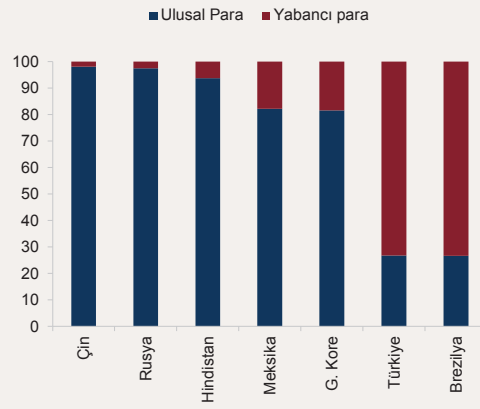
Menkul Kıymet İhraçlarının Toplam Yabancı Kaynaklar içindeki Payı (Yüzde)



Kaynak: BDDK, TCMB (Son Veri: 03.15)

Grafik III.2.2.4

Ulusal Para Birimi ve YP İhraçların Toplam İhraçlardaki Payı (Yüzde)

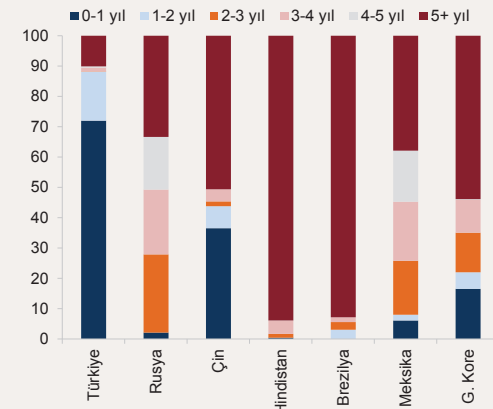


Kaynak: Bloomberg, TCMB (Son Veri: 08.05.2015)

Türkiye'deki bankacılık sektörünün ulusal para birimi ihraçlarının vade dağılımı incelendiğinde çoğunluğun 3-6 ay vadeyle ihraç edildiği görülmektedir. Yurt içi ihraçların vadesi TL kaynakların ortalama vadesine göre daha uzun olsa da, diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha kısa vadeli. Rusya haricindeki seçilmiş gelişmekte olan ülkelerin ulusal para birimi ihraçlarının çoğunluğunu 5 yıl ve üzeri vadeli ihraçlar oluşturmaktadır (Grafik III.2.2.5). YP cinsinden ihraçlarda ise Türkiye'deki bankacılık sektörü ihraçlarının çoğunluğu diğer gelişmekte olan ülkelere benzer şekilde 5 yıl ve üzeri vadeli menkul kıymetlerden oluşmaktadır (Grafik III.2.2.6).

Grafik III.2.2.5

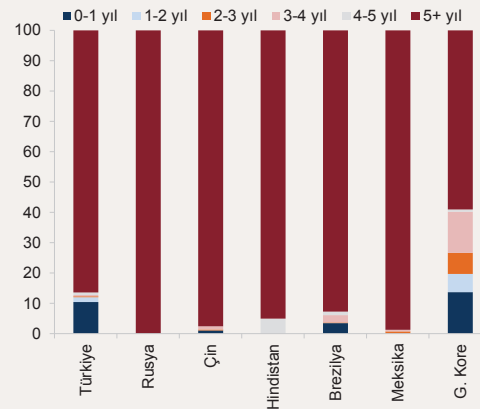
Bankacılık Sektörünün Ulusal Para Cinsi İhraçlarının Vade Dağılımı (Yüzde)



Kaynak: Bloomberg, TCMB (Son Veri: 08.05.2015)

Grafik III.2.2.6

Bankacılık Sektörünün YP Cinsi İhraçlarının Vade Dağılımı (Yüzde)



Kaynak: Bloomberg, TCMB (Son Veri: 08.05.2015)

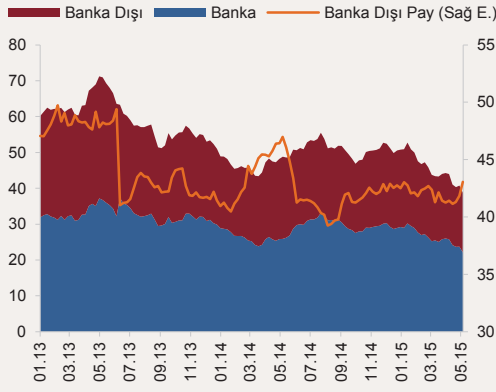
Uluslararası sermaye akımlarına ilişkin veriler, küresel finans krizi sonrasında portföy yönetim şirketlerinin gelişmekte olan ülke kıymetleri içerisindeki payının kayda değer biçimde arttığını göstermektedir. Yakın zamanda yapılan çalışmalar gelişmekte olan ülkelere portföy yönetim şirketlerinden gelen kaynakların stres zamanlarında oldukça istikrarsız bir seyir izleyebildiklerini ifade etmektedir. ⁶ Yatırımcı profilindeki değişimin zaman serisi olarak görülebildiği Devlet İç Borçlanma Senetlerinde (DİBS), FED'in varlık alımlarını azaltacağı sinyalini verdiği 2013 yılı Mayıs ayında banka dışı yabancı yatırımcıların yabancı bankalara göre ilgili kıymetlerden daha hızlı ve güçlü biçimde

6 IMF, A.g.e, BIS, A.g.e

çıkması bu savı desteklemektedir (Grafik III.2.2.7). Öte yandan ülke risk primindeki dalgalanmaların daha ilimli seyrettiği zamanlarda ise anılan iki grup yatırımcı davranışları önemli bir farklılaşma sergilememiştir (Grafik III.2.2.8).

Grafik III.2.2.7

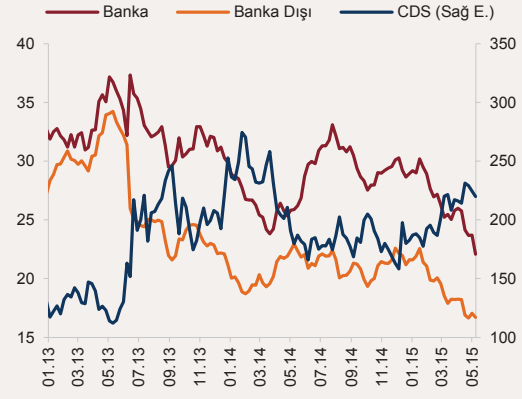
Yurt Dışı Yerleşiklerin Elinde Bulundurduğu DİBS Mülkiyetindeki Gelişmeler (Milyar ABD doları, Yüzde)



Kaynak: TCMB (Son Veri: 08.05.2015)

Grafik III.2.2.8

Yurt Dışı Yerleşiklerin Elinde Bulundurduğu DİBS Mülkiyetindeki Gelişmeler ve Türkiye 5 yıllık CDS Fiyatı (Milyar ABD doları)

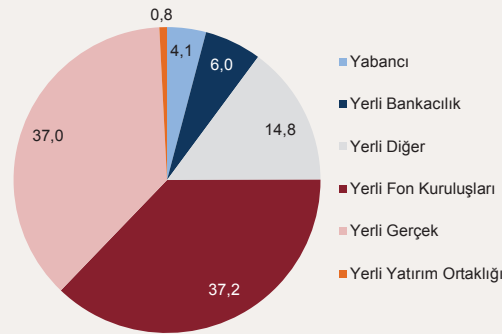


Kaynak: Bloomberg, TCMB (Son Veri: 08.05.2015)

Güncel veriler itibarıyla bankaların yurt içi ihraçları çoğunlukla yurt içi yerleşiklerin elindeyken yurt dışı ihraçların büyük bölümü portföy yönetim şirketlerinin elindedir (Grafik III.2.2.9 ve III.2.2.10).

Grafik III.2.2.9

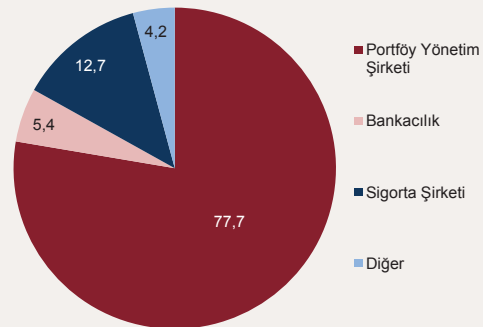
Bankacılık Sektörünün Ulusal Para Cinsi İhraçlarını Elinde Bulunduranların Dağılımı (Yüzde)



Kaynak: MKK, TCMB (Son Veri: 04.15)

Grafik III.2.2.10

Bankacılık Sektörünün YP Cinsi İhraçlarını Elinde Bulunduranların Dağılımı⁽¹⁾ (Yüzde)



(1) Tezgaahüstü alım satımı yapılan ihraçları elinde bulunduranların dağılımına ulaşamamaktadır.

Kaynak: Bloomberg, TCMB (Son Veri: 08.05.2015)

Özetle, menkul kıymet ihracı yoluyla elde edilen fonların, özellikle de yurt dışına ve yabancı para birimindeki ihraçlar kaynaklı olarak, bankacılık sektörünün toplam yükümlülükleri içindeki payı istikrarlı biçimde artmaktadır. Yurt içi ihraçlardan farklı olarak yurt dışına yapılan ihraçların uzun vadeli olması bankacılık sisteminin finansal piyasalardaki kısa vadeli dalgalanmalara dayanıklılığını artırabilecektir. Öte yandan bankacılık sisteminin ihraç ettiği kıymetlerin önemli bir kısmının stres zamanlarında hızlı ve güçlü bir biçimde yatırım kompozisyonunu değiştirebilen portföy yönetim şirketlerince tutuluyor olması, anılan fonlama kaynağına bağımlılığın yol açabileceği risklerin dikkate alınmasını gerektirmektedir.

III.3. Faiz ve Kur Riski

Para politikasının küresel olarak farklılaşmasının ve ABD'de normalleşme sürecine dair belirsizliklerin devam etmesi, bankacılık sektörünün faiz oranı kaynaklı risklerinin takibini gerekli kılmaktadır. Fed'in faiz kararlarının ve buna ilişkin beklentilerin gerek ABD doları gerekse TL fonlama maliyetleri üzerinde yansımalarının olması, beklenen bir süreçtir. Halihazırda Fed'in faiz artırımına yönelik sinyaller vermesi gelişmekte olan ülkelerin para piyasalarını etkilemektedir. Faiz riski, bankacılık sektörünün aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğundan kaynaklanan yeniden fiyatlandırma ve menkul kıymetler portföyündeki yeniden değerlendirme kanalları üzerinden ortaya çıkan etkiler çerçevesinde incelenmiştir.⁴

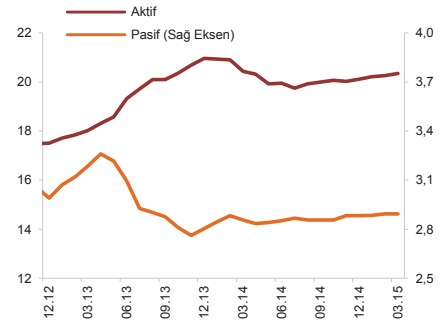
Bankaların TL aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğunda son bir yıllık dönemde önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir. Özellikle 2014 yılı ortalarından itibaren hem TL aktiflerin hem de TL pasiflerin vadelerinde görülen artış eğilimi oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır (Grafik III.3.1). TL aktif vadesinin uzaması ağırlıklı olarak görece uzun vadeli olan sabit faizli aktiflerin toplam aktifler içerisindeki payının artmasından kaynaklanmıştır. Değişken faizli aktif kalemlerin vadeleri de sınırlı bir artış göstererek ortalama aktif vadesinin uzamasına katkıda bulunmuştur.

Konut hariç tüketici kredisi vadelerini sınırlamaya yönelik olarak 2014 yılı başında uygulamaya konulan makroihtiyati düzenlemelerin etkileriyle sabit faizli taksitli TL kredi vadesindeki kısalma eğilimi devam etmektedir. Ancak buna rağmen, sabit faizli taksitli TL kredi payındaki belirgin artış, aktiflerin ortalama vadesinin sınırlı da olsa uzamasına neden olmuştur (Grafik III.3.2).

TL pasif vadelerinin uzamasında ise sabit faizli pasiflerin, özellikle de türev finansal araçların vadesindeki uzama etkili olmuştur. Sabit faizli TL türev yükümlülüklerinin konut kredisi bakiyesine oranı 2013 ve 2014 yıllarındaki değerinin üzerinde seyretmekte ve bankalar çapraz para ve faiz takası işlemleriyle

Grafik III.3.1

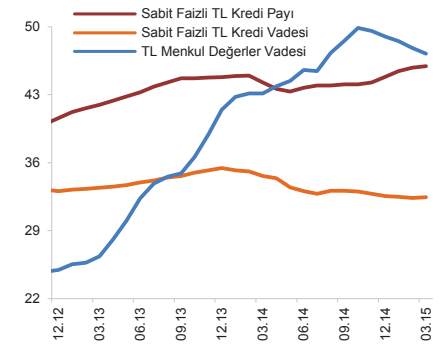
Bankaların TL Aktif-Pasif Vade Gelişimi
(Faize Duyarlı Kalemler Toplamı, 3 Aylık Hareketli Ortalama, Ay)



Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.2

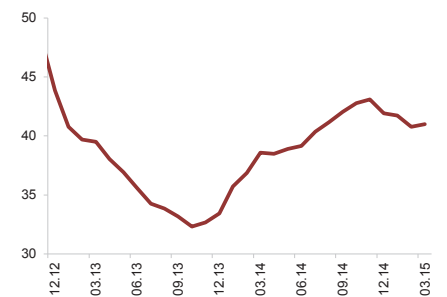
Sabit Faizli TL Aktif Kırılımı ve Vade Gelişimi
(3 Aylık Hareketli Ortalama, Yüzde, Ay)



Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.3

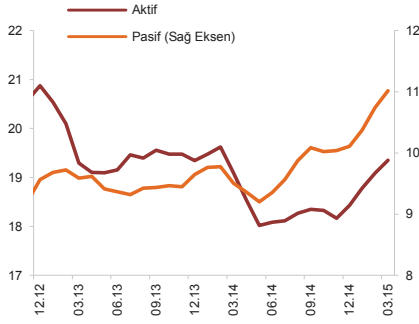
Sabit Faizli TL Türev Yükümlülüklerinin TL Konut Kredisine Oranı (3 Aylık Hareketli Ortalama, Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

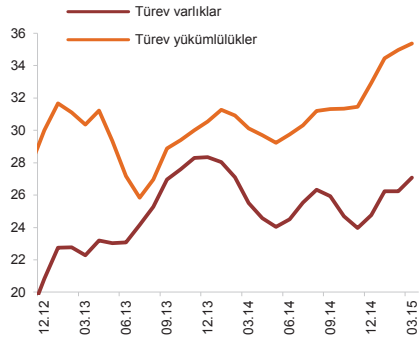
⁴ Bu bölümde katılım bankaları çalışmaya dahil edilmemiştir. Vade olarak yeniden fiyatlamaya kalan süre kast edilmektedir.

Grafik III.3.4
Bankaların YP Aktif-Pasif Vade Gelişimi
(3 Aylık Hareketli Ortalama, Yüzde)



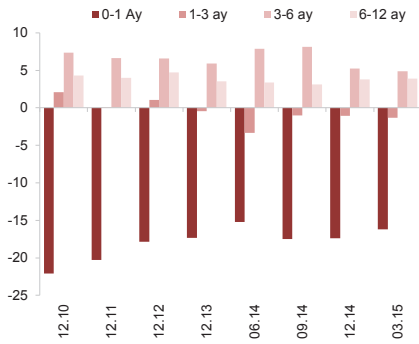
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.5
Sabit Faizli YP Türev İşlemlerin Vade Gelişimi
(3 Aylık Hareketli Ortalama, Ay)



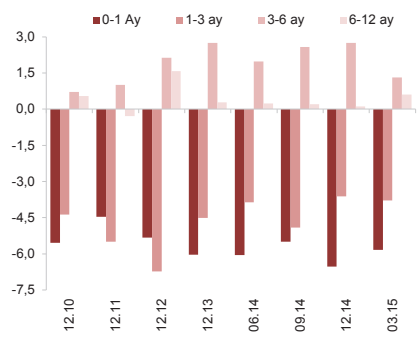
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.6
TL Aktif-Pasif Pozisyonu / Toplam Pasif
(Faize Duyarlı Aktif - Pasif Kalemler Farkı, Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.7
YP Aktif-Pasif Pozisyonu / Toplam Pasif
(Faize Duyarlı YP Aktif - Pasif Kalemler Farkı, Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

faiz şoklarına karşı koruma almaya devam etmektedir. Bankaların yurt dışından elde ettikleri YP cinsinden uzun vadeli kaynakları çapraz para takası işlemleriyle sabit faizli TL kaynağa dönüştürmesi, başta konut kredileri olmak üzere uzun vadeli ve sabit faizli olan tüketici kredilerinden kaynaklanan faiz riskini sınırlamayı sürdürmektedir (Grafik III.3.3).

Bankaların YP aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğu gelişimi TL taraftaki gelişime benzer bir hareket sergilemiştir. YP tarafta da hem aktiflerin hem de pasiflerin ortalama vadesi sınırlı bir artış göstermiştir (Grafik III.3.4). TL taraftaki duruma benzer olarak, YP aktiflerin vadesindeki uzama, görece uzun vadeli olan sabit faizli aktiflerin payındaki artış ile değişken faizli aktiflerin vadesindeki uzamadan kaynaklanmıştır.

Sabit faizli aktif tarafta, satılmaya hazır menkul değerler portföyü ile türev finansal araçların pay ve vadesindeki artış, değişken faizli tarafta ise taksiti kredilerin payı ve vadesindeki artış ile türev varlıkların vade uzaması YP aktiflerin ortalama vadesinin artmasına neden olmuştur. Pasif tarafın vade uzamasında ise sabit faizli kalemler içerisinde yer alan türev finansal araçlar ile bankalara borçların pay ve vadesindeki artış etkili olmuştur (Grafik III.3.5).

Yeniden fiyatlamaya konu olan ve faize duyarlı TL pozisyonunda son aylarda sınırlı bir iyileşme görülmektedir. Açık pozisyonun azalması temel olarak bir aya kadar olan vadedeki pozisyon açığındaki azalmadan meydana gelmektedir. Ayrıca altı-on iki ay arası pozisyonunda da sınırlı bir iyileşme görülmektedir. Diğer taraftan bir-üç ay ve üç-altı ay arası vadedeki pozisyonlarda ise sınırlı bir kötüleşme görülmektedir (Grafik III.3.6).

Yeniden fiyatlamaya konu ve faize duyarlı YP pozisyonunda TL'dekinin aksine son aylarda sınırlı bir artış görülmektedir. YP tarafta açık pozisyonun bir-üç ay ve üç-altı ay arası vadelerde kötüleşme gösterdiği, diğer vade aralıklarında ise iyileşme gösterdiği görülmektedir (Grafik III.3.7).

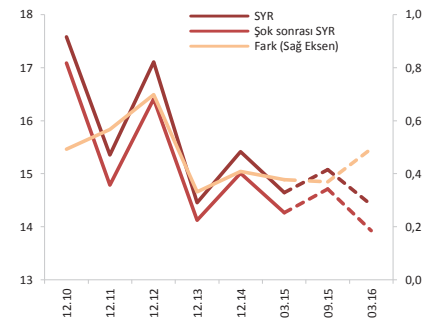
Faiz riskinin ölçümüne yönelik yapılan nicel analizde; bankaların dönem başındaki bilançoları esas alınarak bir, üç,

altı ve on iki aya kadar vadeli faize duyarlı TL aktif ve pasifler 500 baz puan, YP aktif ve pasifleri 250 baz puanlık faiz artışı varsayımına göre yeniden fiyatlandırılmıştır. Faiz şoklarının bir yıl süreceği varsayımı altında faize duyarlı aktif ve pasiflerin yeniden fiyatlanması sonucu ortaya çıkan kayıplar, takip eden yılın sermaye yeterliliğine esas özkaynak tutarından düşülmek suretiyle SYR yeniden hesaplanmıştır. Şok sonrası hesaplanan SYR ile mevcut SYR arasındaki farklar dönemler bazında incelenmiştir. 2016 yılı Mart ayı için faiz riskine bağlı kayıpların hesaplanmasında 2015 yılı Mart ayı aktif ve pasif değerleri kullanılmış, 2016 yılı Mart ayı SYR değerinin tahmini için, yasal özkaynak ve risk ağırlıklı aktiflerin son üç yıldaki ortalama büyüme değerleri kullanılmıştır.

Bankacılık sisteminin bir yıl sürecek faiz şoku altında ve bir yıla kadar olan vadede, faiz riskine olan duyarlılığının sınırlı olduğu ve halihazırda mevcut SYR düzeyinde faiz oranı şoklarına dayanıklı olduğu değerlendirilmektedir. İncelenen dönemde TL faiz şokunun YP faiz şokuna göre nispeten daha fazla etki oluşturduğu, SYR üzerinde TL faiz şokunun 38 baz puan civarında, YP faiz şokunun ise 11 baz puan civarında düşüşe neden olduğu görülmektedir. Söz konusu etkideki farklılaşmanın yaklaşık yarısı TL ve YP cinsi faize duyarlı aktif ve pasiflere uygulanan faiz şoklarının farklı olmasından, kalan kısmı ise faize duyarlı açık pozisyonlardaki mutlak büyüklük farkından kaynaklanmaktadır. Son altı aylık dönemde TL faiz şokuna bağlı kayıplar 10 baz puan, YP faiz şokuna bağlı kayıplar ise 2 baz puan artmıştır. Böylece şokların SYR üzerinde toplam etkisi sınırlı düzeyde kalmış ve son altı aylık dönem içerisinde önemli bir değişim göstermemiştir (Grafik III.3.8).

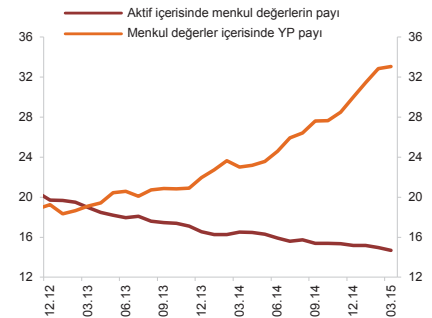
Bankacılık sektöründe menkul değerlerin toplam aktifler içerisindeki payı son yıllarda azalma eğilimindedir. Menkul değerler portföyünün yaklaşık üçte birini oluşturan YP varlıkların toplam menkul değerler içerisindeki payı ise 2013 yılından itibaren belirgin artmıştır (Grafik III.3.9). Halen banka bilançolarında kayda değer bir yer tutan menkul değer portföyünün yarıdan fazlasının sabit faizli menkul değerlerden oluşması, hem TL hem de YP faiz oranlarına gelebilecek negatif şoklarda banka bilançolarının kâr/zarar hesapları üzerinden etkilenmesine sebep olabilecektir.

Grafik III.3.8
TL ve YP Faiz Şoku Sonrası SYR¹
(Yüzde, Puan)



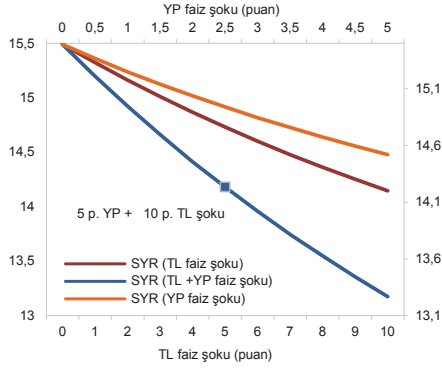
(1) Hesaplamalarda, aktif büyüklükleri 6 milyar TL ve üzerinde olan bankalar (Eximbank ve İller Bankası hariç) kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.9
Menkul Değerler Portföyü
(Yüzde)



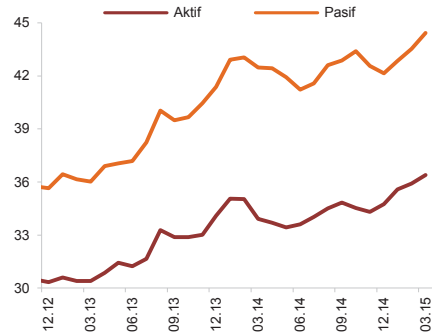
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.10
TL ve YP Faiz Şoklarının SYR Üzerinde Etkisi
(Yüzde)



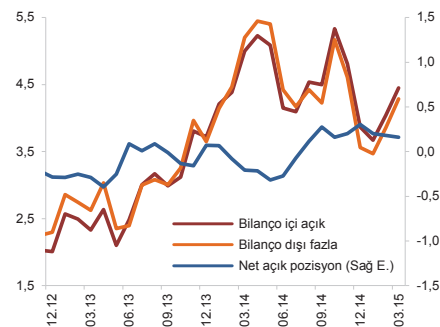
Kaynak: TCMB, BDDK, Bloomberg (Son veri: 03.15)

Grafik III.3.11
Bankacılık Sektörü Aktif ve Pasifleri İçerisinde YP Payı
(Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.12
YP Pozisyonlarının Toplam Aktiflere Oranı
(Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

Faiz riski analizi, bankaların sabit faizli TL ve YP menkul kıymetlerden, piyasa faizi ve bugünkü değer verilerine ulaşılabilen Hazine bono ve tahvilleri, yabancı devlet tahvilleri ve özel sektör tahvilleri üzerinde uygulanmıştır. Bu menkul kıymet alt kümesi tutar bazında bankaların sabit faizli TL ve YP menkul kıymetlerinin sırasıyla yüzde 98'ini ve yüzde 92'sini kapsamaktadır.

Bankacılık sektörünün menkul değer portföyü üzerinden karşılaşılabileceği faiz şoklarına duyarlılığının sınırlı olduğu ve sektörün mevcut sermaye seviyesinde faiz şoklarından önemli derecede etkilenmeyeceği düşünülmektedir. TL faiz oranlarında karşılaşılabilecek 1000 baz puana kadar bir faiz şoku sektör SYR'si üzerinde 134 baz puana kadar, YP faiz oranlarında karşılaşılabilecek 500 baz puana kadar bir faiz şoku ise sektör SYR'si üzerinde 97 baz puana kadar olumsuz bir etkide bulunmaktadır. Yeniden fiyatlandırma bölümünde değerlendirilen 500 baz puanlık TL ile 250 baz puanlık YP faiz şoku birlikte uygulandığında ise sektör SYR'sinde 131 baz puanlık bir azalma görülmektedir (Grafik III.3.10).

Fed'in faiz kararlarına yönelik belirsizliklerin devam etmesi döviz kurları üzerinde de dalgalanmaların gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bu durum kurdaki oynaklık nedeniyle bankaların maruz kaldıkları kur risklerinin ve taşıdıkları döviz pozisyonlarının da takip edilmesini gerektirmektedir.

Bankacılık sektöründe, yabancı para aktif ve pasiflerin payı 2011 yılından itibaren belirgin bir artış eğilimine girmiştir (Grafik III.3.11). Bilanço içi YP pozisyonu ise aktif ve pasifteki hareketlere istinaden dalgalı bir seyir izlemiştir. Ancak, 2013 yıl boyunca bilanço içi pozisyonda yukarı yönlü hareket, 2014 yılında ters yöne dönmüş, bilanço içi açık pozisyon azalmıştır. Öte yandan, bilanço dışı işlemler yoluyla bankaların bilanço içi YP açık pozisyonları üzerinde büyük ölçüde koruma sağladıkları görülmektedir. Bilanço içi ve dışı YP pozisyonlar göz önüne alındığında, net açık pozisyonun büyüklük bakımından denge dolayında bir seyir izlediği görülmektedir (Grafik III.3.12).

Açık pozisyon zararının özkaynaktan doğrudan indirilmesi ve sabit bilanço varsayımları altında, döviz kurundaki yukarı

yönlü hareketlerin SYR üzerindeki etkileri incelenmiştir. Buna göre, döviz kurundaki yüzde 100'e kadar bir artış, net açık pozisyon kanalı üzerinden SYR'de kademeli olarak 19 baz puana kadar bir azalmaya sebebiyet vermektedir (Grafik III.3.13). Yüksek SYR'ye sahip olan bankacılık sektörü açısından döviz kuru açık pozisyonundan doğrudan kaynaklanan risk oldukça sınırlı kalmaktadır. Bankaların aktif bir şekilde türev işlemlerle YP pozisyon açıklarını koruma altına almaları Türk bankacılık sektörünü kur risklerine karşı dayanıklı kılmaktadır.

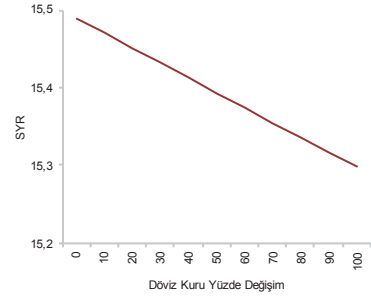
III.4. Sermaye Yeterliliği, Kârlılık ve Şoklara Dayanıklılık

Bankacılık sektörünün yıllık net kâr tutarı 2014 yılının ikinci yarısından itibaren tekrar yükselmeye başlamış ve 2015 yılı Mart ayı itibarıyla 25,5 milyar Türk lirasına ulaşmıştır (Grafik III.4.1). Net kâr tutarındaki yükselişte net faiz gelirindeki artışın etkili olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderler ile takipteki alacaklar özel provizyonundaki artış ise net kâr tutarındaki yükselişi sınırlandırmıştır (Grafik III.4.2).

Tarihsel olarak düşük seviyelere gerileyen özkaynak ve aktif kârlılığındaki düşüşün 2014 yılının ikinci yarısından itibaren durduğu dikkat çekmektedir. 2015 yılı Mart ayı itibarıyla sektörün özkaynak kârlılığı yüzde 11,4, aktif kârlılığı ise yüzde 1,3 seviyesindedir (Grafik III.4.3). Aktif kârlılığı değişmezken sektörün yıllık net kâr tutarının artması, kârlılıktaki artışın sektörün aktif büyümesinden kaynaklandığına işaret etmektedir.

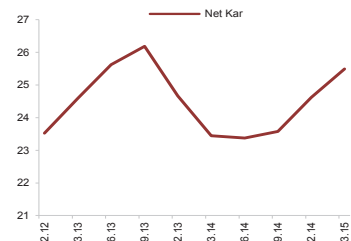
Aktif kârlılığının bileşenlerine bakıldığında, net faiz marjındaki daralmanın sona ermesiyle aktif kârlılığındaki düşüşün durduğu görülmektedir. 2014 yılı başında faiz oranlarındaki artış bankaların net faiz marjının daralmasına neden olmuştur. Faiz değişimleri vade farkı nedeniyle pasif maliyetlerine daha hızlı, aktif getirilerine ise gecikmeli yansımaktadır. Zamanla faiz artışı varlık portföyüne de yansımakta ve bu durum sonraki dönemlerde net faiz marjında toparlanmaya neden olmaktadır. Net faiz marjı dışındaki diğer bileşenlere bakıldığında da, operasyonel gider ve kredi riski maliyetlerinde dikkat çeken bir bozulma bulunmamaktadır (Grafik III.4.4).

Grafik III.3.13
Döviz Kurundaki Olası Artışların SYR Üzerinde Etkisi (Yüzde)



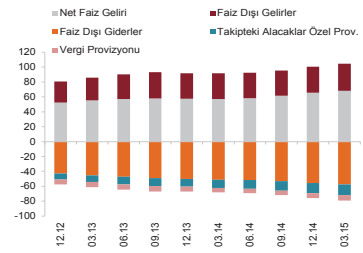
Kaynak: TCMB, BDDK (Son veri: 03.15)

Grafik III.4.1
Net Kâr Gelişmeleri (12 Ay Birikimi, Milyar TL)



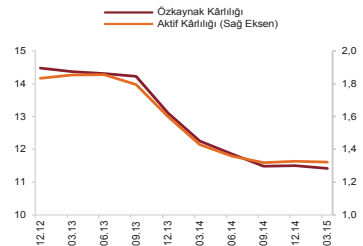
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.4.2
Net Kârın Bileşenleri (12 Ay Birikimi, Milyar TL)



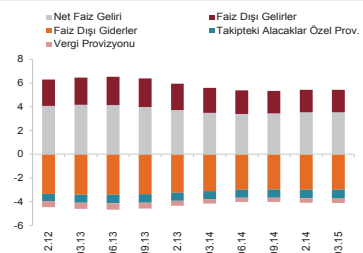
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.4.3
Aktif Kârlılığı ve Özkaynak Kârlılığı (Yüzde)



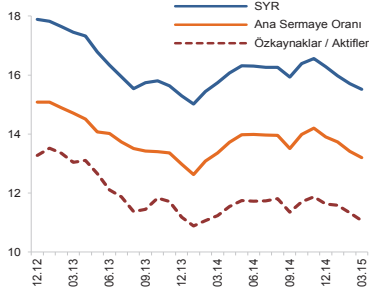
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.4.4
Aktif Kârlılığının Bileşenleri (Yıllık Ortalama Aktifin Yüzdesi)



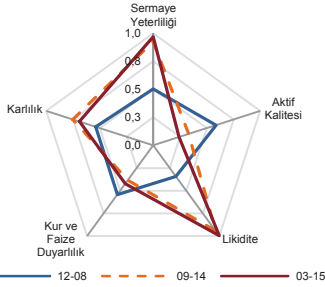
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.4.5
Sermayeye İlişkin Göstergeler
(Yüzde)



Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.4.6
Bankacılık Sektörü Makro Gösterimi⁽¹⁾



(1) "Finansal İstikrar Makro Gösterimi"nin bir alt bölümüdür.
Kaynak: TCMB, BDDK

Bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik oranı (SYR) Mart 2015 döneminde yüzde 15,5'e, ana sermaye oranı ise yüzde 13,2'ye gerilemiştir (Grafik III.4.5). 2015 yılı ilk çeyreğinde geçen yıl sonuna göre yasal özkaynak yüzde 1,6, risk ağırlıklı kalemler toplamı ise yüzde 6,7 artmıştır. Risk ağırlıklı kalemler toplamının yüzde 89'unu oluşturan kredi riskine esas tutar geçen yıl sonuna göre yüzde 5,8 artarken, piyasa ve operasyonel riske esas tutarlar sırasıyla yüzde 17,6 ve yüzde 15 yükselmiştir. Döviz kuru artışı, bankaların YP cinsinden varlıklarının TL cinsinden değerinin ve buna bağlı olarak kredi riskine esas tutarın artışına neden olmakta ve SYR'yi olumsuz etkilemektedir. Operasyonel riske esas tutar ise her yılın başında yeniden hesaplandığından yıl başlarında önemli artışlar gösterebilmektedir.

Bankacılık sektörünün risk göstergelerinin gelişimi incelendiğinde, önceki rapor dönemine göre aktif kalitesi ile kârlılıkta iyileşme olduğu, likidite ve sermaye yeterliliği göstergeleri ile kurlara ve faizlere duyarlılık göstergelerinde ise önemli bir değişim gerçekleşmediği görülmektedir (Grafik III.4.6).